

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Qarabağın
bərpasına
xərclənən
vəsait
açıqlandı
yazısı səh.2-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 23 yanvar 2024-cü il Çərşənbə axşamı № 12 (8385) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Seçkiyə 15 gün qaldı - namizədliyini geri çəkən olacaqmı...

Namizədlər seçki fondlarının gəlir və xərcləri ilə bağlı ilkin maliyyə hesabatlarını açıqladı

yazısı səh.4-də

"Fransa parlamentini sirkə çeviriblər" - Bakıdan növbəti reaksiyalar

yazısı səh.5-də

Türkiyə yaxın illərdə Rusiya ilə toqquşacaq? - ilginclik gözlənti

yazısı səh.13-də

Xarici dövlət borcumuz azalıb, daxili dövlət borcu isə artıb

yazısı səh.3-də

Sərt qışın aqrar sahəyə təsirləri - müsbət, yoxsa...

yazısı səh.10-də

Paşinyan üçün kritik il - müharibə konstitusiyası dəyişəcəkmi...

yazısı səh.11-də

Azərbaycanın sədrliyi dövründə GUAM aktivləşəcəkmi - rəy

yazısı səh.12-də

Latviyada ana dilini bilməyənlərə qarşı sərt cəza - bəs bizdə...

yazısı səh.14-də

"SSRİ-2" layihəsi ciddiyləşir - Rusiyanın əsl niyyəti...

yazısı səh.7-də

Gürcüstan Azərbaycandan neft idxalını 90%-dək artırıb

yazısı səh.6-də

"Ekspress avtobuslar sumqayıtların problemini həll edə bilməyəcək" - rəy

yazısı səh.15-də

QƏRB DİPLOMATLARI İRƏVANDAN BAKIYA NİYƏ KEÇMİR - ŞOK SƏBƏB

Seçki bəhanəsi ilə Azərbaycana səfər etməyən ABŞ və Avropa diplomatlarının ədalətli hakim rolunu oynayacaqları şübhə doğurur; Klaar, Kolomina və Bono 7 fevral seçkisini niyə bəhanə ediblər; ekspertlərdən ilginclik açıqlamalar

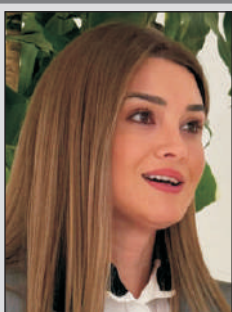

yazısı səh.9-də

Yeddi fevraldan sonra yeni dövr başlayır - mövqe

Partiya sədri deyir ki, tək cəmiyyət dəyişikliklərindən söhbət getməməlidir, yanaşmalarda, hökumətin iş prinsiplərində yeniliklər olmalıdır, məmur-vətəndaş münasibətləri tənzimlənməlidir

yazısı səh.7-də

Nərmən Cəfərova
yüksək
vəzifə verildi

yazısı səh.4-də

Natiq Cəfərlı:
"Rusiyanı bildik,
Fransaya nə
düşüb ki, sülhə
mane olur?!"

yazısı səh.8-də

İşğal altında
olan 7+1 kəndlə
bağlı partiya
sədrindən
çağırış

yazısı səh.3-də

Köhnə deputata yeni hökm oxundu

Milli Məclisin sabiq deputatı Dnyamin Xəlilov yeni hökm oxunub.

Musavat.com Report-a istinadən xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi Əli Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə hökm elan olunub.

Hökmə əsasən, Dnyamin Xəlilov 14 il 9 ay, Azad Cavadov isə 12 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Xatırladaq ki, "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-nin vəzifəli şəxsləri ilə əlbir olaraq cinayət törətmiş Milli Məclisin sabiq deputatı Dnyamin Xəlilov və Azad Cavadovun məhkəmə istintaqı yekunlaşıb.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi Əli Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə prokuror Eldar Həmzə ittiham nitqi ilə çıxış edib.

Prokuror Dnyamin Xəlilovun 15 il, Azad Cavadovun isə 13 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilməsini istəyib.

Qeyri-neft sektoru üzrə büdcə gəlirləri 13%-dən çox artıb

Ötən il qeyri-neft sektoru üzrə büdcə gəlirləri ümumi daxilolmaların 49%-ni faizini təşkil etməklə 17 mlrd. 418,4 mln. manat məbləğində icra edilib.

"APA-Economics" bu barədə Maliyyə Nazirliyinə istinadən xəbər verir. Bu da proqnozla nəzərdə tutulduğundan 1 mlrd. 267,6 mln. manat (7,8 faiz), 2022-ci ilə müqayisədə isə 2 mlrd. 68,4 mln. manat və ya 13,5% çoxdur.

Vergi daxilolmaları və dövlət rüsumları üzrə dövlət büdcəsinə ümumi gəlirlərin 45,3% həcmində və ya 16 mlrd. 126,7 mln. manat vəsait daxil olub ki, bu da proqnoza nisbətən 1 mlrd. 139,7 mln. manat və ya 7,6%, 2022-ci ilə müqayisədə isə 583,7 mln. manat və ya 3,8% çoxdur.

Həmin vəsaitin 60,2%-i və ya 9 mlrd. 707,9 mln. manatı qeyri-neft sektorundan daxilolmaların payına düşməklə proqnoza nisbətən 722,9 mln. manat və ya 8%, 2022-ci ilə müqayisədə isə 1571,5 mln. manat və ya 19,3% çox olub.

Neft-qaz sektoru üzrə dövlət büdcəsinə təmin edilmiş vergi daxilolmaları 6418,8 mln. manat təşkil edib ki, bu da proqnoza nisbətən 416,8 mln. manat və ya 6,9% çoxdur.

Qarabağın bərpasına xərclənən vəsait açıqlandı

2023-cü ildə Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərinin yenidən qurulmasına və bərpasına dövlət büdcəsindən 5 milyard 588 milyon manat vəsait ayrılıb.

Musavat.com xəbər verir ki, bu, 2023-cü il üzrə Azərbaycan Respublikasının dövlət və icmal büdcəsinin icrasına dair məlumatda bildirilib.

Məlumata görə, həmin vəsaitin 4 milyard 800 mil-

yon manatı və yaxud 85,9 %-i Qarabağ və Şərqi Zəngəzur üçün nəzərdə tutulmuş məqsədli xərclərin, 145,4 milyon manatı və yaxud 2,6 %-i Prezidentin ehtiyat fondunun, 145,3 milyon manatı və yaxud 2,6 %-i dövlət büdcəsinin ehtiyat fondunun, 32,5 milyon manatı və yaxud 0,6 %-i dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri)

xərclərinin, 464,8 milyon manatı və yaxud 8,3 %-i dövlət büdcəsindəki digər mənbələr hesabına ayrılmış vəsaitlərin payına düşüb.

Həmçinin qeyd edilib ki, 2023-cü ildə 8 rayonun (Cəbrayıl, Xocalı, Xocavənd, Kəlbəcər, Laçın, Lərik, Yardımlı, Zəngilan) gəlir və xərclərini tənzimləmək üçün dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərindən 7,2 mln. manat maliyyə yardımı (dotasiya) ayrılıb.

Qar yağacaq, yollar buz bağlayacaq

Yanvarın 23-nə gözlənilən hava proqnozu açıqlanıb.

Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən APA-ya verilən xəbəre görə, Bakıda və Abşeron yarımadasında aralıq yağışlı olacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə sulu qara, qara keçəcəyi ehtimalı var. Aralıq güclənən şimal-qərb küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə və gündüz 1-4° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi normadan yuxarı 774 mm civə sütunu olacaq. Nisbi rütubət 75-85 % olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında bəzi yerlərdə aralıq yağışlı olacağı, sulu qar, qar yağacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə intensiv olacağı ehtimalı var. Aralıq duman olacaq. Qərb küləyi ayrı-ayrı yerlərdə aralıq güclənəcək.

Havanın temperaturu gecə 3° şaxtadan 2°-dək isti, gündüz 2-5° isti, dağlarda gecə 5-10° şaxta, gündüz 0-5° şaxta olacaq.

Dağlıq və dağətəyi ərazilərdə gecə və səhər yolların buz bağlama ehtimalı var.

Hərbi xidmətdən yayınma faktları ilə bağlı 20 cinayət işi başlanıb

Hərbi xidmətə çağırışdan boyun qaçırma hallarına qarşı dövlət qurumları tərəfindən birgə mübarizə davam etdirilir və bu istiqamətdə prokurorluq orqanları tərəfindən kəşrli tədbirlər həyata keçirilir.

APA xəbər verir ki, bu barədə Baş Prokurorluq və Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin yaydığı birgə məlumatda deyilir.

Bildirilib ki, Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətindən prokurorluq orqanlarına 2023-cü il ərzində müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan boyun qaçırma halları ilə bağlı daxil olmuş materiallar əsasında araşdırma aparılıb.

Qeyd edilən faktlarla bağlı 20 halda Cinayət Məcəlləsinin 321.1 və 321.2-ci (hərbi xidmət keçməkdən boyun qaçırma) maddələri ilə cinayət işləri başlanılaraq ibtidai istintaq aparılıb, həmin işlərdən 6-sı baxılması üçün aidiyyəti üzrə məhkəmələrə göndərilib, digərləri üzrə isə ibtidai istintaq davam etdirilir.

Bundan başqa, hazırkı vaxtda 125 nəfərin müddətli həqiqi hərbi xidmətə göndərilməsi üçün SHXÇDX-nin müvafiq idarə və şöbələrinin sərəncamına verilmələri təmin edilib, digər materiallar üzrə isə araşdırmalar davam etdirilir.

Müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan boyun qaçırma hallarına qarşı kompleks mübarizə tədbirləri bundan sonra da davam etdiriləcək.

Bezpalko: "Qərb Ermənistanı yeni müharibəyə sürükləyir"

"Düşünürəm ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanmasında bir sıra əngəllər var. Bu əngəllərin mənbəyi, kökü isə Moskva yox, Qərbdir. Onlar Ermənistanı Rusiyanın himayəsindən çıxarmaq istəyirlər. Ona görə yox ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh bərqərar olsun, ona görə ki, Ermənistanı Azərbaycana qarşı daha da doldursunlar".

Bu fikirləri Bizim.Media-ya açıqlamasında Rusiya Prezidenti yanında Beynəlxalq Əlaqələr Şurasının Rəyasət Heyətinin üzvü Boqdan Bezpalko deyib.

"Fransa Qafqazda münaqişə yaratmağı planlaşdırır"

Qərbin, Fransanın, Böyük Britaniyanın Qafqaz maraqlarını şərh edən analitik hesab edir ki, hazırda əsas məqsəd Ermənistanı Rusiyanın himayəsindən çıxarıb, Fransanın himayəsinə təslim etməkdir.

"Bütün bunlar reallaşarsa, Ermənistanın əsas tərəfdaşı Rusiya yox, Fransa olacaq. Hazırda bir sıra Qərb ölkələrinin, xüsusilə də Fransanın əsas məqsədi Qafqazı "partlatmaqdır". Bu zaman nəinki regionda olan ölkələr zərər görəcək, həmçinin bu regionun əsas güclərindən biri olan Rusiya, İran, o cümlədən Çin böyük zərblər alacaq.

Əgər belə bir şey baş tutarsa, bu zaman onların böyük enerji resurslarına malik olan Xəzər dənizinə girişləri də asanlaşacaq. Həmçinin bu, hərbiçilərin də regiona daxil olmasını asanlaşdıracaq".

İşğal altında olan 7+1 kəndlə bağlı partiya sədrindən çağırış

Siyasilər hesab edir ki, Ermənistan məsələni mürəkkəbləşdirsə, Silahlı Qüvvələrimiz məsələni həll etməlidir

Ermənistanın işğal altında olan Azərbaycan məxsus kəndlərin qaytarılması Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderləri arasında atəşkəs razılaşması imzalanandan bu yana gündəmdən düşmür. Ötən əsrin 90-cı illərində Qazax rayonunun 7 kəndi - Sofulu, Barxudarlı, Bağanis Ayrım, Qızıl Hacı, Yuxarı Əskipara, Aşağı Əskipara və Xeyrimli kəndləri də Ermənistan tərəfindən işğal edilib. Kərki kəndi isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Sədərək rayonunun inzibati-ərazi vahidindədir. 1990-cı ilin yanvarında ermənilər tərəfindən işğal edilib. Hazırda Ermənistanın işğalı altındadır. Kəndin ərazisindən Ermənistanın cənubu ilə şimalını birləşdirən M-2 magistral yolu keçir. İşğal altında olan bu 8 kəndin 3-ü - Qazağın Sofulu

və Yuxarı Əskipara, eləcə də Sədərək rayonunun Kərki kəndləri Azərbaycanın anklav əraziləridir.

Prezident İlham Əliyev yerli telekanallara müsahibəsində Qazağın işğal altında olan 7 kəndinin aqibəti ilə bağlı fikirlərini açıqladı. Hazırda sülh sənədində də mübahisəli mövzulardan hesab edilən bu məqamın necə həll ediləcəyi vaxtaşırı müzakirə edilir. Maraqlıdır, Qazağın 7 kəndi ilə bağlı Bakının strateji addımları necə olacaq? Hərbi əməliyyat variantı hələ də aktualdır, yoxsa diplomatik kanallarla problem həll oluna bilər?

Azərbaycan Xalq Partiyasının (AXP) sədri, eks baş nazir Pənah Hüseyn "Yeni Müsavat"a deyib ki, həmin kəndlər Azərbaycan Respublikasının əraziləridir və hazırda işğal altındadır: "Həmin kəndlər azad olunmalıdır, o cümlədən Silahlı Qüvvələrdən istifadə etməklə işğala son qoyulmalıdır".

Sabiq dövlət müşaviri, politoloq Qabil Hüseynli "Yeni Müsavat"a deyib ki, işğaldan sonra Qazağın 3 kəndinin içərisindən Rusiyaya gedən strateji əhəmiyyətli yol çəkilib: "Həmin 3 kəndin ərazisi Ermənistan ərazisində qalıb. Demək olar ki, kəndləri şumlayıb üzərindən yol çəkiblər. Azərbaycanın bu məsələdə mövqeyi bəllidir. Azərbaycan anklav olmayan kəndlə-

rin dərhal, qeyd-şərtsiz qaytarılmasını istəyir. Sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyası ilə məşğul olan komisiyanın yanvarın sonunda baş tutacaq iclası isə sırf Kərki və Qazağın 3 kəndinin qaytarılması məsələsinə həsr olunacaq. Bu məsələ orada həll olunmalıdır. Ermənistan tərəfi bəzi sayıqlamalar edir. Məsələn, Gədəbəyde Başkənddən başqa daha bir neçə kəndin də anklav şəklində Azərbaycanın istilası altında olduğunu iddia edir. Bu kəndlərin adı çəkilmir, heç kimə məlum deyil. Bütün bunlar müzakirə edilən məsələni mürəkkəbləşdirir. Azərbaycan tərəfi öz mövqeyini bəyan edib. Görək, Ermənistan tərəfindən hansı iddialar irəli sürülür, məsələnin həllinə onların münasibəti necədir. Hər halda, ermənilər istər-istəməz 4 kəndi yaxın vaxtlarda qaytarmalıdır. Beynəlxalq hüququn normalarına görə, bu, reallaşmalıdır. Əgər sülh müqaviləsinə doğru gediriksə, bu yolda əngəllərdən biri də anklavlar məsələsidir. Bu məsələlərin həllini tezliklə həyata keçirmədən sülh müqaviləsinə bağlamaq mümkün olmayacaq. Əgər Ermənistan sülh müqaviləsini istəyirsə, bu tələbləri yerinə yetirməlidir".

✎ **EİSƏN MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Xarici dövlət borcumuz azalıb, daxili dövlət borcu isə artıb

2023-cü il 31 dekabr tarixinə xarici dövlət borcu 6480,7 mln. ABŞ dolları (11017,2 mln. manat) ekvivalentində və ya Ümumi Daxili Məhsulun (ÜDM) 9%-ni təşkil edib.

Bu barədə "APA-Economics"-ə Maliyyə Nazirliyindən bildirilib.

2023-cü il 1 yanvar tarixinə olan göstəricisi ilə müqayisədə xarici dövlət borcunun məbləği mütləq ifadədə 212,5 mln. ABŞ dolları (361,2 mln. manat) və ya 3,2% azalıb.

Qeyd edilib ki, Azərbaycan Respublikası ilə beynəlxalq maliyyə təşkilatları arasında imzalanmış kredit sazişləri çərçivəsində 2023-cü il ərzində 148,0 mln. ABŞ dolları (251,6 mln. manat) məbləğində kredit vəsaitindən istifadə edilib.

2023-cü il 31 dekabr tarixinə daxili dövlət borcu isə 15 866,4 mln. manat təşkil etmişdir. Daxili dövlət borcunun məbləği 2023-cü ilin əvvəli ilə müqayisədə 11 678,2 mln. manat həcmində artıb.

Qeyd edilib ki, artımın əsas səbəbi 9 351 mln. manat məbləğində dövlət zəmanətli öhdəliklərinin dövlət borcuna aid edilməsi, bununla yanaşı dövlət borcunun idarə edilməsi strategiyasına uyğun olaraq ölkədəki qiymətli kağızlar bazarının inkişafının dəstəklənməsi, habelə xarici dövlət borcunun ümumi dövlət borcundakı xüsusi çəkisinin mərhələli şəkildə azaldılması və daxili borcla əvəzləşdirilməsi məqsədilə dövlət istiqrazlarının yerləşdirilməsi olmuşdur. Daxili dövlət borcunun ÜDM-ə nisbəti 2023-cü ilin 01 yanvar tarixinə olan göstəricisi ilə müqayisədə 9,8 faiz-bəndi artaraq 3,1 faizdən 12,9 faizə çatmışdır.

Dövlət borcunun tərkibində xarici dövlət borcunun xüsusi çəkisi son 5 ildə 29,8 faiz-bənd azalaraq 92,6 faizdən 62,8 faizə enmiş, daxili dövlət borcunun xüsusi çəkisi isə müvafiq olaraq (dövlət borcuna yenidən aid edilmiş dövlət zəmanətli öhdəliklər istisna olmaqla) 7,4 faizdən 37,2 faizədək artmışdır.

Beynəlxalq münasibətlər, xarici yardımlar, Azərbaycan Respublikasının xaricdəki diplomatik və ticarət nümayəndəliklərinin saxlanması ilə bağlı xərclər 553,3 mln. manat vəsait istifadə olunub.

Həmin vəsait hesabına xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən ölkəmizin diplomatik nümayəndəlik və konsulluqlarının saxlanması və digər xərclər üçün 171,9 mln. manat, xaricdəki ticarət nümayəndəliklərinin saxlanması üçün 3,7 mln. manat vəsait yönəldilib.

2023-cü ilin dövlət büdcəsindən beynəlxalq və regional təşkilatlara üzvlük haqqı xərcləri üçün 16,6 mln. manat, beynəlxalq, ölkə səviyyəli tədbirlər üçün 208,0 mln. manat, beynəlxalq fəaliyyət və bu qəbildən olan digər tədbirlər üçün 39,8 mln. manat vəsait istifadə olunmuş, xarici yardımlar üzrə xərclər 113,3 mln. manat təşkil edib.

XİN seçki ilə əlaqədar işçi qrupu və qərargah yaradıb

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən ölkə hüduqlarından kənarda prezident seçkisinin təşkili üzrə iş planı təsdiqlənib.

APA-nın xəbərinə görə, bu barədə yanvarın 22-də növbədənəkar prezident seçkilərinin təşkili ilə bağlı Xarici İşlər Nazirliyi və Mərkəzi Seçki Komissiyasının birgə brifinqində bildirilib.

Nəzərə çatdırılıb ki, növbədənəkar prezident seçkisi ilə bağlı 37 ölkədə 49 seçki məntəqəsi yaradılıb.

Seçki ilə əlaqədar operativliyin və nəzarətin təmin edilməsi, zəruri tədbirlərin görülməsi məqsədilə XİN tərəfindən işçi qrupu və 7-8 fevral tarixlərindən 24 saat fasiləsiz fəaliyyət göstərəcək qərargah yaradılıb.

Qeyd edilib ki, Azərbaycanda prezident seçkisini ATƏT Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosu, MDB Parlament Assambleyası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Assambleyası, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Məclisi, Asiya Parlament Assambleyası, Beynəlxalq Parlamentarilər Konqresi, həmçinin bir sıra dövlətlərin parlamentariləri müşahidə

"Fransa parlamentini sirkə çeviriblər" - Bakıdan növbəti reaksiyalar

Elşən Musayev: "Biz Fransaya daha çox lazımıq"

Bəhruz Məhərrəmov: "Fransa xalqı iqtisadi maraqları naminə çürük Makron rejiminə yerini göstərməlidir"

Fransanın Azərbaycanca qarşı qərəzli münasibəti, ikili standartlara söykənən siyasəti bitmək bilmir. Ölkələrarası münasibətlərdə gərginlik son günlərdə daha da artıb. Görünür ki, Makron Fransası II Qarabağ savaşında, son olaraq da ötən ilin sentyabrında Azərbaycanın həyata keçirdiyi lokal antiterror əməliyyatlarında erməni terrorçularının darmadağın edilməsini, Xankəndidəki separatçı rejimin tarixin zibilliyinə gömülməsini qəbullana bilmir.

Qeyd edək ki, Bakı-Paris münasibətlərindəki son gərginliyə səbəb ötən həftə Azərbaycan əleyhinə Fransa Senatının növbəti dəfə qətnamə qəbul etməsi oldu. Senat üzvləri həyasızcasına Azərbaycanı "Qarabağa hərbi təcavüz etməkdə", ermənilərə qarşı "etnik təmizləmə"də ittiham etdi.

Azərbaycan tərəfinin isə bu həyasızlığa cavabı dərhal gəldi. Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsi Fransa Senatının qətnaməsi ilə əlaqədar bəyanat yaydı.

Bəyanatda Senatın qətnaməsi qərəzli, birtərəfli və əsassız adlandırıldı. Həmçinin bəyanatda Fransaya qarşı sanksiyalar çağırışı da yer aldı...

Demokratik Maarifçilik Partiyasının sədri, deputat Elşən Musayev burada itirən tərəfin rəsmi Paris olduğunu vurğuladı: "Fransanın hazırda bizə göstərdiyi münasibət heç bir məntiq və əndazəyə sığmır. Bunlar ancaq erməni təşviqi ilə hərəkət edirlər, erməni diasporunun dili ilə danışirlər, erməni cildinə girərək müxtəlif məkanlardan, məsələn, Senatdan peydaçlanırlar. Amma olmalıydı belə. Fransa belə bir yanlış imza atmamalıydı. Əsas da bilirsinizmi nəyə görə? Ona görə ki, Azərbaycan Fransaya qarşı uzun illər ərzində bir dəfə də olsun ədalətsizlik etmədi, qeyri-adekvat münasibət göstərmədi, Fransanın ayağını tapdalamadı, iki dövlət arasında hansısa gərginliyə səbəb olacaq addım atmadı. Amma bunun əvəzində Fransa neylədi? Ard-arda riyakədar bəyanat yaydı.

ri sərgilədi, erməni fətvəsi ilə özünü ucuzlaşdırdı, Azərbaycanın dost münasibətini, bu günə qədər Fransada reallaşdırdığımız layihələri, elədiyimiz yaxşılıqları, verdiyimiz dəyəri, qoyduğumuz hörməti görməzdən keçdi.

Hazırda mövzu ilə bağlı ən çox verilən sual da belədir: Bundan sonra nəyisə dəyişmək, yaxşılaşdırmağa doğru düzəltmək mümkündürmü? Şəxsən mən inanmıram. Çünki artıq Fransa tərəfindən bütün qırmızı xətlər keçilib. Üstəlik, aşırı, nandanca, nankorca keçilib.

Fransa bizə nə qədər lazımdır, bilmirəm. Amma orasını dəqiq bilirəm ki, biz Fransaya onların bizə lazım olduğundan ən azı yüz dəfə daha çox lazımıq. Ona görə də dinamika bu şəkildə davam etsə, itirən biz yox, Fransa olacaq.

Gündə yüz qətnamə çıxarsınlar. Nə mənası? Nə əldə edəcəklər? Nə deyəcəklər? Hədəflərinə çatıbiləcəklərmə? Əsla və əsla!

Fransa da, onun Senatı da, senatorları da, qətnamələri də bizim üçün heç kim və heç nədir! Biz belə şeylərə öyrəncəliyik. Həqi-

qətən gülməlidir. Özlerini kloun kimi aparırlar. Çünki parlamentlərini sirkə çeviriblər.

Hesab edirəm ki, Fransa düşmənciliyini artıran xətt üzrə davam etdirsə, Azərbaycan tərəfindən çox ciddi addımlar atılacaq. Və məlum kontekstdə bütün ikitərəfli münasibətlərin dayandırılması, səfirliklərin öz fəaliyyətlərinə xitam verməsi də istisna deyil".

Deputat Bəhruz Məhərrəmov diqqətə çatdırdı ki, dövlətlərarası münasibətlər bir qayda olaraq hamılıqla qəbul edilmiş beynəlxalq hüquq normalarında nəzərdə tutulan prinsiplər əsasında qurulur: "Münasibətlərin inkişafı adətən iqtisadi və ticari əsaslara söykənir, mədəni-humanitar əsaslarla möh-

XİN: "Beynəlxalq təşkilatların əksəriyyətindən müsbət cavab alınıb"

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi fevralın 7-də keçiriləcək növbədənə prezident seçkisində müşahidəçi qismində iştirak etmək üçün rəsmi nota göndərdiyi beynəlxalq təşkilatların əksəriyyətindən müsbət cavab aldığını açıqlayıb.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu secki-2024.az saytına açıqlamasında Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) mətbuat xidmətinin rəhbəri Ayxan Hacızadə bildirib.

"Beynəlxalq təşkilatlara dövlət məqsədilə XİN tərəfindən ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosu, Müstəqil Dövlətlər Birliyi, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı, Demokratiya və İqtisadi İnkişaf naminə Təşkilat (GUAM), Türk Dövlətləri Təşkilatı və Qoşulmama Hərəkatının Gənclər Təşkilatına müvafiq notalar göndərilib. Mövcud prosedura əsasən, öz növbəsində qeyd edilən təşkilatlar üzv dövlətlərə müraciət edərək müvafiq ölkədəki seçkiləri müşahidə etməyə çağırış edirlər. Dövlət göndərdiyimiz təşkilatların əksəriyyətindən müsbət cavablar alınıb", - A.Hacızadə qeyd edib.

Mətbuat xidmətinin rəhbəri həmçinin vurğulayıb ki, 7 fevral seçkisini izləmək məqsədilə xarici KİV-lərdən də çoxsaylı müraciətlər alınıb və akkreditasiya prosesi yekunlaşdıqdan sonra onların dəqiq sayı barədə məlumat veriləcək.

Azərbaycana münasibətdə sanksiyalardan bəhs etməsi Paris üçün zərərli və ağılsız populizmdən başqa bir şey deyil. Rəsmi statistikaya görə, bu gün Fransanın Gürcüstan və Ermənistanla ticarət dövriyyəsi birgə götürüldükdə Azərbaycan-Fransa ticari dövriyyəsi geri qalır. Azərbaycanın Fransada münasibətlər korlanacağı halda iqtisadi zərbəyə səbəb olacaq köklü investisiya yoxdur. Əksinə, Fransa Qafqazda ən çox məhz Azərbaycana investisiya qoyub, "Total" şirkətlər qrupunun təmsilində ən iri Fransa şirkətləri Azərbaycanla əməkdaşlıq edir. Bu reallığın fonunda Fransanın Azərbaycana münasibətdə sanksiyalardan dəm vurmaması, sadəcə, siyasi yarıtmazlıq, qeyri-adekvat və istərik davranışıdır.

Üstəlik, Azərbaycanın Şərqlə Qərb arasında özünün körpü rolunu artırdığı,

Avropanın nəhəng enerji təchizatçısına çevrilməkdə olduğu, habelə Orta Asiya üçün Avropadan yeganə təhlükəsiz dəhlizə çevrildiyi bir vaxtda. Təbii ki, Azərbaycan heç bir dövlətlə münasibətlərinin, ələlxusus iqtisadi münasibətlərin zərər görməsini arzulamır, o cümlədən Fransa ilə ticari tərəfdaşlığın pozulmasında maraqlı deyil. Lakin münasibətlərin hazırkı mərhələyə qədər qoyması Bakının yox, birbaşa Parisin təqsiridir. Hesab edirik ki, Fransa xalqı, o cümlədən fransız iş dünyası bu proseslə bağlı artıq mövqə göstərməli, Fransanın iqtisadi maraqları naminə çürük Makron rejiminə yerini göstərməlidir. Əks halda, Fransanın Cənubi Qafqazdakı məğlubiyyəti siyasi və iqtisadi müstəvilərdə qalmaqla kifayətlənməyəcək".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Musavat"

“Miatsum” ideyası və mifik “artsax” həmişəlik tarixin zibilliyinə gömülsə də, qaçıb canını güclə qurtaran və Ermənistan sığınan cinayətkar separatçı-revanşist qalıqları sırtıqcasına hələ də “bəl-kə də qaytardılar” xülyası ilə yaşayırlar.

Azərbaycana qarşı min cür hoqqadan çıxmağa çalışırlar. Bu da, əlbəttə, ilk növbədə Fransa başda olmaqla, xaricdəki avantürist hamilərin davam edən boş vədləri ilə birbaşa bağlıdır.

Bu arada separatçılar Bakıya qarşı yeni qurum yaratmaq sevdasına düşüblər.

“Kollektiv repatriasiya və “artsax” xalqının digər hüquqlarının müdafiəsi məqsədilə yaradılan komitə ən əvvəl beynəlxalq platformalarda işləyəcək. Komitə “artsax”ın dövlət qurumları ilə fəal əməkdaşlıq edəcək”.

anons etmiş, onun “işinin əlaqələndirilməsini” öz üzərinə götürdüyünü bildirmişdi. Necə deyirlər, suda boğulanın saman çöpündən yapışması...

Yeni “saman çöpü” kömək edəcəkmi? Paşinyan hökumətinin reaksiyası nə olacaq və nə olmalıdır? İrəvanda separatçı tör-töküntülərin Azərbaycan qarşı oyunlarına Paşinyan hökuməti nə zamanadək göz yumacaq, yaxud şərait yaradacaq?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Qarabağdan könüllü olaraq köçən separatçılar son bir ayda fəallaşıblar: “Əslində onların aktivləşməsi Ermənistanın özünün dövlətçiliyi üçün təhlükədir. Ermənistan dövlətçiliyini içindən aşındır

Separatçılar “komitə” yaratdı - Bakıya qarşı növbəti demars?

Azərbaycan Paşinyanın qarşısında qəti şərt qoyacaqmı; politoloq: “Xarici dairələr bölgədə münafişənin qalması vəziyyətində öz maraqlarını təmin edirlər”

Separatçılarla erməni kilsəsinin birgə fəaliyyəti də müşahidə olunur. Separatçıların Ermənistanda fəaliyyətinin qarşısı tam şəkildə alınmalıdır. Əks halda, sonda Ermənistan çox böyük problemlərlə üz-üzə qalacaq”.

yanın, Ermənistanın siyasi və hərbi rəhbərliyinin üzərinə düşəcək. Əgər Ermənistan hökuməti separatçıların fəaliyyəti üçün şərait yaradacaqsa və Bakı görsə ki, Ermənistanın dövlət strukturları separatçılara şərait yaratmaqda davam

Gürcüstan Azərbaycandan neft idxalını 90%-dək artırıb

2023-cü ildə Gürcüstan Azərbaycandan 95,444 milyon ABŞ dolları dəyərində 112 388,42 ton neft idxal edib.

APA-nın Gürcüstan bürosu xəbər verir ki, bu barədə Gürcüstan Milli Statistika İdarəsinin hesabatında qeyd olunub. Bildirilib ki, ötən il Azərbaycandan idxal edilən neftin dəyəri illik müqayisədə 44,006 milyon dollar və ya 85,55%, həcmi isə 53 115,37 ton və ya 89,6% artıb. 2022-ci ildə Gürcüstan Azərbaycandan 51,437 milyon dollar dəyərində 59 273,05 ton neft idxal edib.

Gürcüstan isə 2023-cü ildə Azərbaycana 15,866 milyon ABŞ dolları dəyərində 12 425,46 ton neft ixrac edib. Ötən il Gürcüstanın Azərbaycana ixrac etdiyi neftin dəyəri illik müqayisədə 1,971 milyon dollar və ya 11% azalıb, həcmi isə 650, 89 ton və ya 5,52% artıb. 2022-ci ildə Gürcüstan Azərbaycana 17,837 milyon dollar dəyərində 11 774,57 ton neft ixrac edib.

Özünü hələ də xəyalı “artsax”ın “ombudsman”ı sayan Qeqam Stepanyan yerli mediaya açıqlamasında belə deyib.

“Komitənin tərkibi daha sonra açıqlanacaq, amma söyləyə bilərəm ki, onun tərkibinə “artsax”, Ermənistan və diaspor nümayəndələri daxil olacaq. Beynəlxalq platformalarda işləyərkən təbii ki, bizim tərəfimizdən toplanmış materiallardan, “artsax” ombudsmanı ofisindən, həmçinin beynəlxalq insan hüquqları təşkilatlarının qiymətləndirmələrindən, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin qərarlarından, Al və digər aktorlar daxil, beynəlxalq təşkilatların bəyanatlarından istifadə edəcəyik, hansılar ki, “artsax” xalqının təməl hüquqlarını vurğulayırlar”, - deyə Stepanyan sayıqlayıb.

Qeyd edək ki, ərazi bütövlüyümüzə qarşı indi də üz-dənirəq “komitə”nin yaradılmasını bir gün əvvəl Ermənistanın keçmiş xarici işlər naziri Vardan Oskanyan

maq, revanşizmi gücləndirmək və ölkəni yeni böhran müstəvisinə çəkmək istəyən qüvvələr İrəvanda “artsax” oyununu davam etdirmək istəyirlər. İstisna olunmur ki, Ermənistan hakimiyyəti də “artsax” məsələsinin gündəmdə saxlanmasıyla gizləndirilməsinə çalışır. Çünki Nikol Paşinyan və onun hökumətinin bu illər ərzində ikili oynadığını sübut edən çoxsaylı faktlar var. İndi də istisna deyil ki, üzde “artsax”ın Ermənistanda fəaliyyətinin mümkün olmadığı bəyanatlarını verirlər, gizləndirilməsinə çalışırlar. Lakin Ermənistan hakimiyyəti anlamalıdır ki, özünü buraxmış və fəaliyyətinə son qoyulmuş separatçı rejimin Ermənistanda fəaliyyət göstərməsi istəyinin arxasında dayananlar əslində Cənubi Qafqazda öz maraqlarını Ermənistanın maraqlarına qurban verməklə təmin etmək istəyirlər. Xarici dairələr bölgədə münafişənin qalması vəziyyətində öz maraqlarını təmin edirlər.

Ekspert vurğuladı ki, İrəvanda Qarabağ separatçıların “nümayəndəliyi” ləğv edilməli və hər hansı “komitə” adı altında fəaliyyətə şərait yaradılmamalıdır. Rəsmi İrəvan separatçı tör-töküntülərinin bu hərəkətlərinin, fəaliyyətlərini guya bərpa etmək cəhdlərinin qarşısını almalıdır: “Separatçı tör-töküntülərinin Ermənistanda fəallaşması, toplantılar keçirməsi Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması üçün də çox ciddi təhiddir. Bunun isə məsuliyyəti Ermənistan hakimiyyətinin üzərinə düşür. Baş nazir Nikol Paşinyan bir tərəfdən sülh sazişini imzalamağa hazır olduğundan bəhs edir, o biri tərəfdən separatçıların Ermənistan ərazisində fəaliyyət göstərməsinə, Azərbaycana qarşı fəaliyyətə keçməsinə göz yumur. Bu, qəbul edilməz yanaşmadır. Ona görə də proseslərin bundan sonrakı inkişafına görə məsuliyyət Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın, Ermənistanın siyasi və hərbi rəhbərliyinin üzərinə düşəcək. Əgər Ermənistan hökuməti separatçıların fəaliyyəti üçün şərait yaradacaqsa və Bakı görsə ki, Ermənistanın dövlət strukturları separatçılara şərait yaratmaqda davam

edir və onları Azərbaycana qarşı təzyiq üçün aktivləşdirirlər, öz etirazını sərt şəkildə ortaya qoyacaq”.

Bəzi siyasi, hərbi ekspertlər isə hesab edir ki, separatçı tör-töküntüləri Azərbaycanla böyük sərhədi olan Ermənistanın ərazisində qondarma “artsax”ı diriltməyə cəhdlər edərlərsə və anti-Azərbaycan fəaliyyətlərini genişləndirərlərsə, Azərbaycan dövlətinin öz təhlükəsizliyini qorumaq üçün sərt addımlar atmaq hüququ var. Bu addımlar sırasında hətta Ermənistan ərazisində həmin separatçıların saxlanması, zərərsizləşdirilməsi üçün əməliyyat keçirmək hüququ da var. Bu hüququ beynəlxalq konvensiya və qanunlar da Azərbaycana verir.

Özlərini buraxdıqlarını elan etmiş separatçıların son zamanlar Ermənistanda fəallaşmasının, toplantılar keçirməsinin bir neçə səbəbləri və məqsədləri var. Ermənistanın dövlət büdcəsindən 200 milyon dollara yaxın qondar-

ma “artsax respublikasının” lərlərini” qurmaqla xarici ölkələrə, erməni diaspor və lobbilərinə təşkilatlarından vəsait almaq istəyirlər.

Başqa bir səbəb və məqsəd isə guya mövcud olduqlarını göstərməklə Ermənistan hakimiyyətinə təsir göstərmək istəyirlər. Ən müxtəlif məqsədlərini həyata keçirmək üçün onlar Paşinyan hökumətinə təsir və təzyiq etmək imkanına sahiblənməyə çalışırlar. Onları indi də Ermənistanda Robert Köçeryan-Serj Sərkisyan cütlüyü qızıdır. Anti-Azərbaycan “komitə”nin yaradılmasının anonsunu Köçeryan-Sərkisyan qruplaşmasının “qırğı”-sı-Ermənistanın keçmiş xarici işlər naziri Vardan Oskanyanın verməsi və “komitənin işinin əlaqələndirilməsini” öz üzərinə götürdüyünü bəyan etməsi və bundan bir gün sonra Qeqam Stepanyanın məlum açıqlama ilə çıxış etməsi də bunun təsdiqidir.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

7 fevral növbədənənar prezident seçkisində İlham Əliyevin qalib gələcəyi şəksizdir. Cəmiyyətdə bu fikir birmənalı formalaşmış və seçkiyə gedən insanların böyük əksəriyyətinin məhz İlham Əliyevə səs verəcəyi məlumdur. Böyük bir mərhələni böyük qələbə ilə yekunlaşdıran Prezident İlham Əliyevi xalq növbəti mərhələ üçün də özünün lideri kimi görmək istəyir.

Xalq onu qalib edən Prezidentini seçkidə qalib etməklə növbəti mərhələdə gözləntilərinin reallaşdırılacağına gözləyir. Prezident İlham Əliyevin seçki kampaniyası başlayandan sonra yerli televiziyalara müsahibəsində bir mərhələnin artıq arxada qaldığını, yeni dövrün başlandığını bəyan etməsi də təsadüfi deyildi. Yeni dövrün inşası prosesi isə 7 fevraldan sonra start götürəcək. Məlumatlara görə, idarəetmədə, hökumətdə böyük dəyişikliklər reallaşdırılacaq. Seçkidə xalqın yüksək səsini qazanan Prezident İlham Əliyev yeni komandasını elan edəcək. Məlumatlara görə, Nazirlər Kabinetində ciddi dəyişikliklər ediləcək. Yeni dövr növbədənənar prezident seçkisindən sonra kadr islahatlarının keçirilməsi ilə elan olunmuş olacaq.

Artıq hakim partiyanın bəzi deputatları da bunun anonsunu veriblər. Məsələn, **deputat Hikmət Babaoğlu** iki həftə öncə bildirmişdi ki, şöbəsi, hazırkı mərhələdə və bundan sonra da idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, kadr ehtiyatlarının yaxşılaşdırılması, vətəndaşa xidmətin yüksək səviyyədə edilməsi üçün islahatların keçirilməsi lazımdır: “Cənab Prezident də ar-

dıcıl olaraq bu sahədə yenilənmə həyata keçirir. İndiyə qədərki idarəetməni nəzərə alsaq, seçkilərə qədər də, seçkilərdən sonra da idarəetmədə yenilənmə mümkündür. Ümumilikdə növbədənənar prezident seçkisi ölkəmizin ictimai-siyasi mühitində yeni proseslərin start nöqtəsi ola bilər”.

Siyasi ekspertlər də hesab edirlər ki, növbədənənar prezident seçkisini şərtləndirən amillərdən biri elə seçkidən sonra ciddi islahatlara gediləcəyidir. Xüsusilə də idarəetmə sahəsində bir sıra islahatlara gediləcək və gedilməlidir. Ehtimallara görə, Vitse-prezidentlik institutunun gücləndiriləcəyi, Nazirlər Kabinetinin bəzi səlahiyyətlərinin ona verilməsi istisna deyil.

Rayon icra hakimiyyətlərinin bir struktur vahidi olaraq ləğv olunacağı, əvəzində isə Prezidentin səlahiyyətli nümayəndəliklərinin yaradılacağı da mümkün variantlardan biridir. Məlumdur ki, artıq bir müddətdir işğaldan azad edilmiş rayonlarımıza Prezidentin səlahiyyətli nümayəndələri təyin edilib və onlar fəaliyyət göstərirlər. Bu təcrübənin bir qədər də genişləndirilməsi və bütün rayonlara tətbiq edilməsi gözləniləndir.

Yeddi fevraldan sonra yeni dövr başlayır - mövqe

Partiya sədri: “Təkcə kadr dəyişikliklərindən söhbət getməməlidir, yanaşmalarda, hökumətin iş prinsiplərində yeniliklər olmalıdır, məmur-vətəndaş münasibətləri tənzimlənməlidir”

Bunun anonsu da Azərbaycan Prezidenti tərəfindən verilib.

Yerli idarəçiliyin bələdiyyələrə verilməsi, bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin bir qədər artırılması, yerli özünü idarəetmə

orqanları olaraq yerlərdə idarəetmə səlahiyyətlərinin tam olaraq bələdiyyələrə verilməsi də gözləntilərdən sayılır.

Müxəlifət düşərgəsi də 7 fevraldan sonra ölkədə xalqın rifahını, dövlətçiliyi daha

da gücləndirəcək dəyişiklikləri gözləyir və istəyir. Bu barədə “Yeni Müsavat”-a şərhində **AĞ Partiyasının sədri Turab Abbaslı** bildirdi ki, İlham Əliyevin problemsiz seçiləcəyi aydındır. Ona görə də

hazırda seçkidən sonrakı dönmə müzakirə olunur: “Seçkidən sonra ölkədə ciddi dəyişikliklər olmalıdır. Gözləntilər kifayət qədərdir. Ancaq təkcə kadr dəyişikliklərindən söhbət getməməlidir. Əsas məsələ yanaşmalarda, hökumətin iş prinsiplərində dəyişikliklər olmalıdır, məmur-vətəndaş münasibətləri tənzimlənməlidir. Bunlar və digər məsələlərdə dəyişikliklər olmalıdır ki, kadr dəyişiklikləri də effektiv olsun. Dəyişikliklər zəruridir. Xüsusilə sosial siyasətdə mütləq dəyişiklik olmalıdır. Sosial-iqtisadi sahədə, məhkəmə-hüquq sisteminə ciddi islahatlara gedilməsi lazımdır. Bunlar köklü dəyişikliklər tələb edən sahələrdir. Gözləyək görək necə olacaq”.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

“SSRİ-2” layihəsi ciddiləşir: Rusiyanın əsl niyyəti nədir? - rəy

Hərbi ekspert: “Dünyada baş verən proseslər yeni hərbi-siyasi qütbün meydana çıxmasını diqqətə edir”

“Ukrayna Rusiya ilə danışıqlara getməyəcək. Rusiya lideri Vladimir Putin təkcə Ukraynanı deyil, digər postsovet ərazilərini də fəth etmək istəyir”.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu “Bild”-ə müsahibəsində Ukrayna Prezident Aparatı rəhbərinin müşaviri Mixail Podolyak deyib.

“Putinə görə, müharibə Ukraynanın bütün ərazisini fəth edənə, Avropada hökmranlığa nail olana, digər postsovet əraziləri fəth olunana qədər davam edəcək. O, yalnızca az şeylə kifayətlənmək naminə bunca reputasiyasını məhv edəcək böyük müharibəyə getməz. Bu cəfəngiyyatdır”, - deyir o bildirib.

Yeni ki, hədəf daha böyükdür və təkcə Ukrayna ilə bitmir.

Podolyak Ukraynaya silah tedarükünün davam etdirilməsinə çağırıb. Onun sözlərinə görə, problem tedarüklərin qeyri-bərabərliyindədir

və o balanslaşdırılmalıdır. Bundan əlavə, Ukrayna rəsmi ölkəsinin yüksək texnologiyalı silahlarla təchizini gücləndirməyə səsləyib və əlavə edib ki, Rusiya müharibənin bir il ərzində ciddi irəliləyiş əldə etməyib. NATO-nun keçmiş baş katibi Corc Robertson isə deyib ki, “əgər Ukrayna uduzsa, Putin qalib gəlsə, bütövlükdə Qərb

uduzacaq və Ukrayna üzərində qələbədən sonra Putin Moldova, Ermənistan və Qazaxıstanı təmizləyəcək, orada bufer zonası yaradacaq”.

Sadalananlar Putinin “SSRİ-2” layihəsinin ciddiliyini bir daha ortaya qoyur? Podolyak haqlımı, yoxsa şirtdirməyə yol verir? Konkret olaraq, Azərbaycanın müstəqilliyi üçün real təhdid varmı?

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli “Yeni Müsavat”-a deyib ki, müşavir Mixail Podolyakın açıqlaması Ukrayna dövlətinin maraqlarından irəli gəlir: “Mixail Podolyakın fikirləri keçmiş sosialist düşərgəsini, Şərqi Avropa ölkələrini Rusiyaya qarşı hərbi-siyasi kampaniyada birləşdirmək cəhdidir və Rusiya ətrafında

cəbhə xəttinin genişlənməsi maraqlarına söykənir. Bununla belə, indidən Mixail Podolyakın tam haqsız olduğunu da deyə bilmərik”.

Hərbi ekspert bildirib ki, Rusiya Çar Rusiyasının və SSRİ-nin varisidir: “Rusiya prezidentinin və siyasi rəhbərlikdə təmsil olunan şəxslərin dilindən keçmiş Çar Rusiyası ərazilərinin yenidən vahid bir ölkə ərazisində birləşdirilməsinin əhəmiyyətli olmasına dair fikirlərin şahidi olmuşuq. Vladimir Putin çıxışlarından birində deyib ki, SSRİ-nin dağılması qurulması qədər rus xalqının böyük faciəsidir. Çünki SSRİ dağıldandan sonra birdən-birə 30 milyona yaxın rus öz ölkəsindən kənarda qaldı, xarici ölkə vətəndaşına çevrildi. “Rusiya danışıqlar planı gerçəkləşdirə biləcəkmi” sualına cavab vermək bir qədər çətindir. Ümumiyyətlə, “Rusiya bunu istəyirmi” sualı da mübahisəlidir. Mixail Podolyakın açıqlaması hazırkı məqamda keçmiş postsovet ölkələrinin Ukraynanın tərəfində dayanmasına xidmət edir”.

Hərbi ekspert deyib ki, dünyada baş verən proseslər yeni hərbi-siyasi qütbün meydana çıxmasını diqqətə edir: “Bu gün Qərbin Azərbaycana qarşı qeyri-əxlaqi addımlarını görürük. ABŞ-ın Avropadakı jandar-

masını rolunu oynayan Fransanın ölkəmizə qarşı siyasi həyasızlığı göz qabağındadır. Bütün əxlaq normalarını ayaqlar altına alıb ölkəmizi təhdid edirlər. Azərbaycan Qərbin maraqlarına xidmət edən ölkələrin və onun tərəfdarlarının mövqelərinə tam olaraq inanmamalıdır. Ukraynanın bugünkü durumu Qərbin mövqeyini göstərir”.

Hərbi ekspert deyib ki, Rusiya Ukraynanın az bir hissəsi istisna olmaqla, digər bütün ərazilərini köhnə düşərgəyə qaytarmaqda israrlıdır: “Həmin ərazilər Rusiya ərazisinə qatılmasada, nominal dövlət şəklində Rusiyanın kurasiyasında olacaq. O ərazilər həmişə Rusiya üçün bufer bölgə olub və bundan sonra da bufer bölgə olmaqda davam edəcək. Rusiya o ərazilərdə Qərbin nəzarətində olan, NATO üzvü bir dövlətin yaranmasına imkan verməyəcək. Baş verənləri SSRİ-2 adlandırmaq olmasada da, Avrasiya məkanında yeni hərbi-siyasi strukturun formalaşması kimi dəyərləndirmək mümkündür. SSRİ-nin yaradılması mümkün görünür. Bu gün Rusiya kapitalist mövqeyindən çıxış etməklə köhnə düşərgədə öz mövqelərini möhkəmləndirməkdə israrlı görünür”.

□ **Əlsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Səssiz yeyinti

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Məsəl var, deyir “heç vaxt demə: heç vaxt”. Ya da “Tanrını güldürmək istəyirsəncə, gələcək planların haqda danış”. Aforizim şorbasından sonra keçən yazımdan birinə hörmətli oxuculardan Ruslan Səfərovun reaksiyasını dərc etmək istəyirəm. Mən dezinformasiya və yalan-palanlar haqda sentimental-zoomorfoloji cizmaqaramın axırında yekə-xanalıqla bir cümlə yazmışdım ki, bu yazıda bir dənə də səhv yoxdur. Ruslan müəllim isə tapıb. Yazır ki, siz Seyid Əzimin şeirindən sitat vermişiniz, itin adını Bozdar yazmışınız, o şeirdə isə köpəyin adı Bozlar-dır.

Oxucu haqlıdır? Əlbəttə. Doğrudan da Şirvaninin ən azı son 30 ildə latin qrafikası ilə dərc edilən kitablarında köpəyin adı Bozlar şəklində yazılıb. Həmişə belə olubmu, deyiş deyər bilmərəm - köhnə çaplar əlimizdə yoxdur. Eyni zamanda mən özüm, üzr istəyirəm, tərəkmə nəslində-nəm və yadımdadır ki, bizdə it adı olaraq həmişə Bozdar işlənilir. Elə internetdəki lüğətlərdə də söz “bozdar - boz tüklü qoyun itinə verilən ad” şəklində qeyd olunmuşdur. Bütün hallarda hörmətli Ruslan bəyə diqqətinə görə təşəkkür edərim.

Diqqət hər sahədə önəmlidir. Keçən ilin payızında Quba tərəfdə regional təhsil idarəsinin müdürünü içəri basdılar. Dedilər bu yoldaş kənd məktəbini yoxlamağa gedəndə hansısa uşağı basıb döymüşdür. Az keçdi, uz keçdi, də-rə-təpə düz keçdi, bu dəfə işə həm nazirlik, həm prokurorluq qarışdı. Kişini işdən qovdular, cinayət işi açıldı. Sən demə, müdir 53 min manat rüşvət alıbdır. Şəhərin çoxlu yerlərində villaları varmış. Hətta deyir Vasmoy bazarının yansı bunudur. Vallah. Halbuki baxırsan cavan bir oğlandır, o qəder yeməyə haçan vaxt, imkan tapıbdır, sirri-xudadır.

Burada haşiyyə çıxım, hava soyuq olanda bizdə əsgərlikdən danışmaq dəbə minir, mən də eləncik xatirəmi nəql etmək istəyirəm. Səssiz-səmirsiz yemək haqdadır. Bu iş, həqiqətən böyük ustalıq tələb edir. Bizdə 40-50 əsgər bir uzun qazmada (qabaqlar qoyun ağılı olmuşdu), taxtadan düzəldilmiş yataqda yatırdı. Kim Roberto Benini müəllimin “Həyat gözəldir” filminə baxıbsa, orada eynilə bizim yataq yerini göstərirlər. Təbii ki, belə şəraitdə kiminsə əsgər yoldaşlarından gizli, “krisalığ” edərək nəse yeməsi çox çətin olurdu. Ona görə bəzi əsgərlər haradansa aldıqları “bakuşu” (bunu bilənlər bilir, əlbəttə, hər uşaq bakuşun hikmətini bilməz), şokoladı hamı uzanıb yatanda, qaranlıqda, gizlicə həzmi-rabedən keçirməyə qərarlı olurdular. Ancaq bir-iki zalım çavuş vardı, qaranlıqda şıqqıltı səsi eşidən kimi dərhal “Həyəcan” siqnalı ilə bölüyü qaldırır, “canı” tapılana qədər hamının üst-başı axtarıldı. Həqiqətən, yeyənlər bilir, bakuşları səssiz açıb yemək çox çətin, müşkül işdir. Yalnız bir nəfər bunu bacarırdı, xışiltısız yemək üzrə milsilsiz ustalıq əldə etmişdi, axırda onu kəşfiyyat bölüyünə yazdılar.

Sözümü yenə ora qaytarıram ki, bu adam respublikanı necə yeyib-dağıdıb, xəbərimiz olmayıb? Üstəlik, işin qaranlıq detalları çoxdur, internetdə yoldaşın həyat və yaradıcılığını axtarısa verəndə ortaya qəribə nəticələr çıxır. Məsələn, bu uşaqdöymə, rüşvətyemə əhvalatından hələ 1 il qabaq təhsilin müdiri yerli icra hakimi ilə yola getmirmiş. Hətta Tvittdə-zadda “Quba soyqırım muzeyi ərazisini satanlara ar olsun” tipində paylaşımlar edirmiş. Bu münə-qişənin tarixçəsi haqda internetdə çoxlu yazı-pozu tapmaq mümkündür.

İndiki vaxtda müəllimi şərhləyib zibillə salmaq çox asanlaşdır, məlumatınız olsun. Keçən həftə türk rejissor Ceylan müəllimin “Quru otlar üstünə” adlı filminə baxdım, orada da qız şagirdi kişi müəllimi şərhləyirdi. Ki, guya müəllim buna aşıq olubdur. Guya uşağın müəllimə aşıq olması pis, mənfi haldır. Bunu get Makrona danış, sənə gülsün. Hər tərəfli özü də.

Ancaq kino sənət əsəri kimi çox pis kino idi, bunu da yazıram.

“2024-cü ildə biz sahil ərazilərimizin müdafiəsini yorulmadan təmin edəcəyik”. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu sözləri Fransa prezidenti Emmanuel Makron ölkənin silahlı qüvvələrinə müraciətində bildirib.

“Bu il böyük bir millət olaraq üzərimizə düşən öhdəliklərlə üzleşəcəyik. Təfərrüatı açıqlamayacağam. Ancaq Balkanları, Ermənistanı qeyd edə bilərəm - hansı ki, diqqət mərkəzimizdədir, xüsusilə bizim mövqeyimizi gücləndirən və tarixi qərarlar verən Ermənistan münasibətdə...” - Makron bildirib. Bu da nə demək? Makron Fransası əlindən gələni edəcək ki, İrəvan Bakı ilə sülh anlaşması imzalamasın və yeni müharibə qaçılmazlaşdırılsın? Doğrudanmı o zaman regiona heç bir dəxli olmayan Fransanın ordusu min km-lərlə uzaqdan bası-basa Ermənistanı köməyə gələcək? Bu istək olsa belə, o zaman bölgəyə hardan girecək - İrandan, yoxsa Gürcüstan üzerinden? Bəlkə Azərbaycan və Türkiyədən? Bəs Tehran və ya Tiflis buna izn verərmə? Ermənistan Rusiya ordu kontingenti necə olsun?

“Qərb və ya NATO-nun zəmanətlərindən danışmaq fantaziya janrına aid bir şeydir. Çünki indi qədr Ermənistan zənglər, tövsiyələr, başsağlığı və s. istisna olmaqla, praktiki olaraq heç bir yardım göstərilməyib”. Bunu isə beynəlxalq məsələlər üzrə erməni ekspert David Karapetyan deyib. Təbii ki, Ermənistan üçün yaxa cıran Fransa eyni sıraya aiddir. Kapitulyant ölkəyə ən güclü və etibarlı təhlükəsizlik zəmanətini isə yalnız onun iki qapıbir qonşusu - Azərbaycan və Türkiyə verə bilər.

REAL Partiyasının Siyasi Komitəsinin üzvü Natiq Cəfərlinin bildirdiyinə görə, Fransanın Azərbaycana qarşı qərəzli, məntiqsiz, beynəlxalq hüquqa zidd davranışları, bəyanatları və siyasi mövqeyi absurd olmaqla yanaşı, bölgəmizdə sülhə də mane olur: “Rusiyanın sülhdə maraqlı olmadığını bildik - zətən bölgədə zəifləyib, Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsi imzalanarsa, hər iki ölkəyə təsir rıçaqları daha da azalacaq, yaxşı, Fransaya nə düşüb ki, sülhə mane olur?! Belə çıxır ki, Rusiya ilə bu məsələdə əlbirlər?! Azərbaycanla Fransa arasında 2023-cü ildə ticarət dövriyyəsi cəmi 536 milyon dollar olub, biz Fransaya 133 milyon dollarlıq mal satmışıq, Fransadan isə 403 milyon

Makron yalançı xilaskar rolunda - Fransa ordusu Ermənistanı haradan girecək?

Natiq Cəfərli: “Rusiyanı bildik, Fransaya nə düşüb ki, sülhə mane olur?!”

Ramiyə Məmmədova: “Fransız ordusunun Ermənistanı yerləşməsi üçün gerek rus ordusu Gümrüdən çıxsın”

Ramiz Yunus: “Azərbaycan diplomatiyası dünyadakı mövcud siyasi vəziyyəti nəzərə alaraq, addımlar atmalıdır”

dollarlıq mal almışdır. Azərbaycanın ümumi ixracında Fransanın payı cəmi 0,39%-dir, ölkəmizə idxalda isə bu ölkənin payı cəmi 2,33%-dir. Yəni totalım, Fransa ilə ticarət əlaqələri kəsildi, bunun nə bizə, nə də Fransaya heç bir təsiri olmayacaq. Bundan başqa, Fransanın indiki prezidenti Makron və onun “Renaissance” partiyası “axsaq ördəkdir”, siyasi səhnədən gedəcəklər, apardıqları siyasətə görə zə-tən nüfuzlarını itiriblər və Makron daha namizəd ola bilməyəcək. Deməli, cəmi 1 il siyasi “ömrü” qalan Makron və partiyasına küsüb emosional davranmaqdan, onun rəqibləri ilə indidən işləmək lazımdır. Bundan başqa, diaspora fəaliyyətini gücləndirməyə ehtiyac var”.

N.Cəfərli Fransada 500-600 min erməni seçicisi varsa, 1,5 milyon türkdillilik ölkələrindən seçici olduğunu yada salır: “Amma koordinasiya yox, vahid siyasət yox, bütün türkdillilik ölkələrinin iqtidarlara özlərinə yaxın diaspora təşkilatları yaradırlar, onları maliyyələşdirir-

lər, onlar da dövlət deyil də, hökumət maraqları üçün çalışdıqları görüntüsü yaradırlar”.

Siyasi ekspert Ramiyə Məmmədova Makronun açıqlamasını populyar sayır. Təhlilçi Fransanın hərbi kontingentinin regiona yerləşməsinə nonsens hesab edir: “Buna Rusiya imkan verməz. Fransız ordusunun Ermənistanı yerləşməsi üçün gerek rus ordusu Gümrüdən və sərhədlərdən çıxsın. Görünür ki, Makron Avropa İttifaqının patrul xidmətinin Ermənistanı fəaliyyətini nəzərdə tutur. Bu missiya da strateji planın tərkib hissəsidir. Fransa prezidenti regionda bu şəkildə mövcudluğa eyham vurub. Amma biz Fransanın növbəti hakimiyyəti ilə əməkdaşlığa fokuslanmalıyıq. Makron administrasiyası tarixə işğalçıları dəstəkləyən bir iqtidar kimi düşdü. Bundan sonra onlardan sülhə töhfə verməyi gözləməyə dəyməz”.

“Fransa Senatının Azərbaycanla qarşı sanksiyaların tətbiqini nəzərdə tutan qətnaməsi 30 il əvvəl ABŞ Konqresinin erməni lobbisinin təzyiqi

ilə qəbul edilmiş 907 sayılı düzəlişi xatırladı”. Siyasi təhlilçi Ramiz Yunus bildirib. “Bütün bu illər ərzində Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi, ATƏT-in keçmiş Minsk Qrupunun üzvü olan Rusiya, ABŞ və Fransanın da lehinə səs verdiyi 4 qətnaməyə arxalanaraq öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü müdafiə edərək, son nəticədə təmin edib”, - o əlavə edib. Azərbaycanın İkinci Qarabağ müharibəsində qələbəsinə sonrakı Minsk Qrupunu tarixin arxivinə göndərdiyini xatırladan təhlilçi hesab edir ki, bu qələbə ilə Cənubi Qafqazda, ümumiyyətlə, regionda əsas oyunçu kimi əhəmiyyətli rolunu artıran Azərbaycan diplomatiyası dünyadakı mövcud siyasi vəziyyəti nəzərə alaraq, addımlar atmalıdır. “Şübhə etmərəm ki, Fransa Senatının indiki anti-Azərbaycan qərarı da tarixin zibil qutusuna düşəcək. Şərqdə deyirlər: “Yalnız müdafiə olunsan, qalib gələ bilməzsən, qalib gəlmək üçün hücum etmək lazımdır”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

Ötən həftəsonu Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz regionu üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaar İrəvanda oldu. Lakin Aİ təmsilçisi Bakıya gəlmədi. Diplomatin ofisindən verilən məlumata görə, səbəb hazırda Azərbaycan da seçki kampaniyasının getməsidir.

Elə T.Klaar özü də səfəri ilə bağlı "X"dəki mikrobloqunda qeydlərində məmnunluq nümayiş etdirib. "Ermənistan yaxşı görüşlərlə dolu iki günlük səfər başa çatdı. Mən Avropa İttifaqının (Aİ) hərtərəfli sülh prosesinə davamlı dəstəyini vurğuladım", - yazan Aİ-nin Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Azərbaycan və Ermənistan arasındakı ikitərəfli danışıqları da təqdir edib. "Biz İrəvan və Bakı arasında ikitərəfli əsaslı təmaslardan ruhlanırıq, həmçinin seçkilərdən sonra Azərbaycandan olan həmsöhbətlərimizlə əlaqələrin tam bərpasını gözləyirik", - deyərək avropalı diplomat qeyd edib. Məlumatla görə, Klaar İrəvanda Ermənistan xarici işlər nazirinin müavini Vahan Kostanyan və baş nazirin müavini Mher Qriqoryanla görüşlər keçirib. Sonuncu ilə o, Ermənistan-Azərbaycan sərhədinin demarkasiyası və delimitasiyasının prinsipləri və hüquqi əsaslarını müzakirə edib.

Erməni mediası yazıb ki, bir neçə saat əvvəl İrəvana iki günlük səfərə gələn Klaarın Bakıya getməyəcəyi məlum olub. "Bildiyiniz kimi, hazırda Azərbaycanda seçkiqabağı təşviqat dövrü var və bu səbəbdən Bakıya səfər nəzərdə tutulmur. Lakin Aİ-nin xüsusi nümayəndəsi Azərbaycan rəhbərliyi ilə də sıx və mütemadi olaraq əlaqə saxlayır", - Klaarın ofisi "Azatutyun"a bildirib.

Yada salmaq ki, regiona öncəki səfərləri zamanı Klaar bir qayda olaraq Bakıya da baş çəkib. O zaman sual yaranır: Azərbaycanda seçki kampaniyasının gətirdiyi öncədən bilə-bilə bölgəyə niyə gəlib? Belə birtərəfli səfərlərin nə əhəmiyyəti var? Qeyd edək ki, diplomat İrəvanda Ermənistan xarici işlər nazirinin müavini Vahan Kostanyanla görüşüb. Hazırda onun missiyasına Avropa İttifaqının vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh danışıqları prosesinin təşkili məsələləri daxildir.

Toivo Klaarın ardınca keçən həftə NATO-nun Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya üzrə xüsusi nümayəndəsi Ksavye Kolomina da İrəvanda olub. Yanvarın 19-da o, baş nazir Nikol Paşinyanla görüşdə Ermənistan və NATO arasında əməkdaşlıq, regionda sülh və təhlükəsizliyin təmin edilməsi məsələlərini müzakirə edib. Ancaq Kolo-

Qərb diplomatları İrəvandan Bakıya niyə keçmir - şok səbəb

Seçki bəhanəsi ilə Azərbaycana səfər etməyən ABŞ və Avropa diplomatlarının ədalətli hakim rolunu oynayacaqları şübhə doğurur; Klaar, Kolomina və Bono 7 fevral seçkisini niyə bəhanə ediblər; ekspertlərdən ilginclik açıqlamalar

minanın proqramına da Bakıya səfər daxil edilməyib. Olmaya səbəb yenə Azərbaycandakı seçki kampaniyasıdır? Onlardan az öncə isə ABŞ-ın Qafqaz üzrə danışıqlar üzrə xüsusi nümayəndəsi Lui Bono İrəvana səfər etmişdi. Rəsmi İrəvan bildirib ki, ATƏT-in keçmiş Minsk Qrupunun amerikalı həmsədrinin əsas məqsədi sülh müqaviləsinin yekunlaşdırılması və imzalanmasına kömək etmək məqsədilə Vaşinqtonda üçtərəfli görüş təşkil etmək olub. Lakin Bono da İrəvan səfərindən sonra Bakıya gəlməyib və bunun səbəbi bilinmir. Bununla belə, erməni mediası fevralın 7-də Azərbaycanda növbədənəkar prezident seçkisinin keçirilməyini xatırladı.

Göründüyü kimi, sıralamalar təəccüblü vəziyyət yaradır. Cənubi Qafqaz təkə Ermənistandan ibarət deyil və Ermənistan bölgəsinin sonuncu birinci statusuna sahibdir. Bu mənada əcnəbilərin bölgəyə səfərlərini İrəvanda başa vurmaları suallar doğurur. Bəllidir ki, amerikalı diplomatın ziyarətində əsas məqsəd Vaşinqtonda Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin görüşünün təşkili, sülh müqaviləsinin hazırlanması və imzalanması üzrə danışıqların aparılması olub. Lakin Bono da İrəvandan sonra Bakıya ayaq basmadı - hərgah, məntiqə danışıqlarını təşkili üçün o, Azərbaycan tərəfi ilə də müzakirələr aparmalı idi. Bu da diqqətçəkicidir ki, rəsmi qaynaqlar amerikalı diplomatın Bakıya gəlməməsinin səbəbini açıqlamayıb. Nə baş verir? Qərb (ABŞ, Avropa Birliyi, NATO) diplomatla-

rının İrəvandan Bakıya keçmə bilməməsinin əsas səbəbi gerçəkdənmi Azərbaycandakı 7 fevral seçkisidir, yoxsa rəsmi Bakı, sadəcə, danışıqların Qərb (ABŞ + Avropa) platformasında davam etməsini istəmir - sonuncunun axır vaxtlar artan qərəzli və ermənipərəst mövqeyi üzündən?

Deputat Sahib Aliyev "Yeni Müsavat"a açıqlamasında ortada məkrli hiylənin olduğuna şübhə etmədiyini aşağıdakı fikirlərlə bildirdi: "Guya vasitəçilik niyyəti ilə regiona gələn Qərb diplomatlarının səfərlərinin ancaq Ermənistanla məhdudlaşmasının səbəbi elə öz-özünə, daha dəqiqi, onları göndərənlərdir. Ona görə yox ki, həmin diplomatlara, sadəcə, Ermənistana getmək tapşırığı verilib. Keyr, Qərbdə vasitəçilik rolunda çıxış edənlər kəzimirovcasına davranırlar və son zamanlar bunu gizlətmək belə istəmədiklərindən bir növ Azərbaycana yollarını bağlayıblar. Yəni hazırda Azərbaycanda yüksək səviyyədə demirəm, orta səviyyədə də onlara vaxt ayıracaq kimsə yoxdur. Ancaq məsələ burasındadır ki, indi nə ötən əsrin 90-cı illəridir, nə də Azərbaycan o Azərbaycanlıdır. Ona görə də Qərbdəki bəlli çevrələrin yeni status-kvonun qorunub saxlanmasına xidmət edən davranışlarından ən çox əziyyət hərgah, məntiqə danışıqlarını təşkili üçün o, Azərbaycan tərəfi ilə də müzakirələr aparmalı idi. Bu da diqqətçəkicidir ki, rəsmi qaynaqlar amerikalı diplomatın Bakıya gəlməməsinin səbəbini açıqlamayıb. Nə baş verir? Qərb (ABŞ, Avropa Birliyi, NATO) diplomatla-

ğıq". **Deputat qeyd etdi ki, Azərbaycan regionda revanşizm və "Böyük Ermənistan" xülyasına birdəfəlik son qoyacaq hər iki xalqın maraqlarına cavab verən davamlı, dayanıqlı sülhün tərəfdarıdır:** "Ona görə də bütün gücü ilə danışıqların vasitəçisiz və ikitərəfli formatda aparılmasına çalışır. Eyni zamanada bunun üçün nə gərəksə, bir sıra hallarda böyük risklərə də getməklə onu da edib. Bir daha vurğulayıram, Azərbaycanın üzərində durduğu məhz ikitərəfli danışıqlar formatı şərcivində əldə ediləcək dayanıqlı sülhdür. Və yenə qeyd edirəm ki, bu, əgər subyekt olmaq istəyirsə, Azərbaycan kimi Ermənistanın da maraqlarına cavab verir. Ancaq təəssüf ki, qarşı tərəf ya bunun fərinde deyil, ya da "böyük qardaşsız", yaxud da "böyük bacısız" gələcəklərini görmürlər. "Böyük bacı" deməkə, baxıram, Fransa prezidenti Makronun üç gün öncə ölkəsinin silahlı qüvvələrinin təmsilçiləri qarşısındakı nitqində Ermənistanı qoruyacaqları haqda dedikləri sosial şəbəkənin hay seqmentində aşırı nikbinlik yaradıb. Ancaq onlar düşünmürlər ki, Fransa qanunlarına görə, ordu həmin ölkənin özünün və dənizə qayışı torpaqları qorumaq üçündür. Ermənistanla Fransa arasında, məsələn, Azərbaycanla Türkiyənin kimi hərbi mütəfiqlik anlaşması olmadığından - bəlli səbəbdən indiki halda bu mümkün-süzdür - Makronun bu çıxışı ölkəsində daha çox daşnak tör-töküntülərinin cəmləşdiyi hay diasporunun və islamafobların rəğbətini qazanmaq-

dan başqa heç bir anlam daşımır. Bəli, yəqin Yelisey Sarayında Ermənistanı da dənizə qayışı torpaqları arasında görmək istəyənlər və qarşı tərəfdə bunu özləri üçün gözəl perspektiv kimi qiymətləndirənlər var. Amma orası da unudulmamalıdır ki, hazırda kim Ermənistanda hərbi baza saxlayır, kim onun sərhədlərini özü üçün "qırmızı xətt" sayır, belədən həmin o hərbi baza saxlayanın forpostunu dənizə qayışı torpaq gözündə görmək, sadəcə, xülyə təsiri bağışlayır və belə bir planın baş tutmaması üçün Azərbaycanla Türkiyənin hər hansı tədbir görmələrinə heç bir ehtiyac qalmır".

Hüquq müdafiəçisi Sahib Məmmədov da hesab edir ki, Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz regionu üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarın, eləcə də NATO nümayəndəsinin Ermənistanla səfər edib Azərbaycana növbədənəkar prezident seçkisinin keçirilməyini səbəb kimi göstərməsi həqiqəti əks etdirmir: "Bu, yalnız bəhanədir. Onlar, sadəcə, ABŞ rəsmilərini təkrarlayırlar. Bundan əvvəl Dövlət Departamentinin Qafqaz danışıqları üzrə baş müşaviri Lui Bononun İrəvan səfəri də qeyri-rəsmi olaraq seçkilərin keçirilməsi ilə "əsaslandırılıb". Səbəb isə başqadır. Qərb, sadəcə, fürsətdən istifadə edib Ermənistanla intensiv danışıqlar aparır. Məqsəd də Azərbaycanla münafişənin davam etməsində marağın olmasıdır. Qərb ümid edir ki, Ermənistanı Rusiyadan tam olmasa da, qismən qoparacaq, amma "ipə-sapa yatmayan" Azərbaycanla bunu edə bil-

məyəcək. Nəticədə Cənubi Qafqazı tam təsir altına ala bilməyəcək. Bu halda yeganə yol Ermənistanı Azərbaycana qarşı qaldırmaq, yenidən münafişəni alovlandırmaq ola bilər. Onsuz da Ermənistan bir tərəfdə sülhdən danışır, o biri tərəfdə-konkret olaraq beynəlxalq hüquq müstəvisində və global informasiya məkanında havadarları ilə birgə bizə qarşı cəbhəni genişlədirir". **S.Məmmədov qeyd etdi ki, hazırda Qərb ölkələrinə rəhbərlik edənlərin, bu ölkələrin xarici siyasət idarələrinin, parlamentlərinin əsas diqqət yetirdikləri regionlardan biri də Cənub Qafqazdır:** "Fransa Senatının son qətnaməsi, Avropa İttifaqı Parlamentinin növbəti anti-Azərbaycan gedişi və digər məsələlər Azərbaycana təzyiqləri artırmaq, əksinə, Ermənistanın yanında olduqlarını nümayiş etdirməkdir. Fikir versəniz daxilə olan bəzi siyasətçi adlandırılan şəxslərin də mövqeyi Qərb dairələrinin təmsilçilərinin mövqələrinin təkrarlanmasıdır. Guya Azərbaycan Qərb dövlətlərini inkar edir, amma Rusiya ilə münafişələri daha da yaxınlaşdırır. Əslində isə Azərbaycanın xarici siyasətində dəyişiklik yoxdur". **Ekspertin sözlərinə görə, Rusiya XİN rəhbəri Lavrovun son açıqlamaları da onu göstərir ki, Rusiya Qərbin bu gedişlərindən bəhrələnmək istəyir:** "Digər tərəfdən, Ermənistanın qərbyönlü addımlarından narazıdırlar və bunu gizlətmirlər. Görünən həm də budur ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımaqla bağlı Paşinyanın açıqlamaları Rusiyada, yumşaq desək, o qədər də xoş qarşılanmayıb. Bir sözlə, bizim ərazi bütövlüyümüzü tam təmin etməyimiz kimlərsə pis vəziyyətə salıb. Ona görə bu tipli və digər üstüörtülü demarşlara da hazır olmalıyıq".

Yazı çapa hazırlanarkən məlumat yayıldı ki, yanvarın 22-də Brüsseldə 27 üzv ölkənin xarici işlər nazirlərinin iştirakı ilə Avropa İttifaqının Xarici İşlər Şurasının iclası keçiriləcək. İclasda Aİ-nin ali nümayəndəsi Cozep Borrel sədrlik edəcək.

Brüsseldən verilən açıqlamada Şuranın Ukrayna və Yaxın Şərqi müzakirə edəcəyi bildirilib. "Cari məsələlər" mövzusu şərcivəsində biz Ermənistan və Azərbaycandan danışacağıq" - açıqlamanın sonunda vurğulanır. Bakıya gəlməyə həvəsli olmayanlar nələr danışacaqlar və ya artıq danışıqlar, maraqlıdır...

E.PASASOY,
"Yeni Müsavat"

Bu qış Azərbaycanda hava şərtləri son illərdən fərqli olaraq sərtir. Daha doğrusu, yağıntılar əvvəlki səviyyəyə yaxındır, Bakı da daxil olmaqla, ölkənin bir çox ərazilərində qar düşməsi halı qeydə alınıb. Bir sıra bölgələrdə hələ ötən ilin oktyabr-noyabrından yağıntıların bolluğu müşahidə olunur. Bu isə global iqlim dəyişikliyinə mənfi təsirlərinə ən çox məruz qalan ölkələrdən biri olan Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir: qışda qarın bolluğu yayda su çatışmazlığının daha az hiss olunması, tarlalardan bol məhsulun əldə edilməsinə zəmin yaranması deməkdir. Azərbaycan kimi ərzaq təminatında idxaldan asılı olan ölkədə kənd təsərrüfatı məhsulunun artması ölkədə daha çox ərzaq məhsulunun əldə edilməsi anlamına gəlir.

Rəsmi statistikaya əsasən, 2023-cü ildə Azərbaycan ərzaq məhsullarının idxalını 2022-ci ilə müqayisədə dəyər baxımından 8,6 faiz azaldıb. İl ərzində ölkəyə 2 milyard 160 milyon 158,36 min dollarlıq ərzaq məhsulları idxal olunub. Bunun 303 milyon 983,15 min dolları buğda alınmasına (1 milyon 175 min 341,03 ton (azalma 9,1 faiz)), 229 milyon 914,14 min dolları meyvə-tərəvəz məhsullarının (352 min 882,32 ton - azalma 6,7 faiz), 183 milyon 676,38 min dolları bitki və heyvan mənşəli yağların (147 min 287,12 ton - azalma 14,3 faiz), 92 milyon 416,38 min dolları kərə yağının (16 min 596,52 ton - azalma 10,6 faiz), 86 milyon 738,82 min dolları ətirin (41 min 707,69 ton - azalma 6,4 faiz), 70 milyon 556,99 min dolları 13 min 375,95 ton çayın (azalma 7,2 faiz), 50 milyon 85,61 min dolları 54 min 591,65 ton düyünün (artım 8,7 faiz), 20 milyon 825,12 min dolları 73 min 62,02 ton qarğıdalının (azalma 3,7 faiz) alınmasına sərf olunub. Hesabat dövründə Azərbaycanın ümumi idxalının 12,51 faizi ərzaq məhsullarının payına düşüb.

Dövlət Statistika Komitəsi bəyan edir ki, 2023-cü ildə Azərbaycanda kənd təsərrüfatının ümumi məhsulu istehsalının faktiki qiymətlərlə dəyəri 12 milyard 210,6 milyon manat təşkil edib ki, onun da 6 milyard 276,7 milyon manatı heyvandarlıq, 5 milyard 933,9 milyon manatı isə bitkiçilik məhsullarının payına düşüb. 2022-ci ilə müqayisədə kənd təsərrüfatının istehsalı 3,0 faiz, o cümlədən heyvandarlıq məhsulları üzrə 3,2 faiz, bitkiçilik məhsulları üzrə 2,7 faiz artıb.

Ötən il qarğıdalı da daxil olmaqla, 948,3 min hektar sahədən, hər hektardan orta hesabla 33,0 sentner olmaqla, ilkin çəkiddə 3248,6 min ton dənli və dənli paxlalı bit-

Sərt qışın aqrar sahəyə təsirləri - müsbət, yoxsa...

Azərbaycanda əkin sahələrinin quraqlıq riskindən sığortasına başlanıla bilər

kilər toplanıb. Məhsul istehsalı illik ifadədə 2,8 faiz artıb. Əldə olunan məhsulun 1833,8 min tonunu və yaxud 56,4 faizini buğda təşkil edib. Buğdanın məhsuldarlığı 33,8 sentner olub. Əksər bitkiçilik məhsulları üzrə ötən il istehsalın azalması qeydə alınıb. Belə ki, 1 milyon 10,5 min ton və ya 2022-ci ilə nisbətən 5,9 faiz az kartof, 1 milyon 825,6 min ton (0,1 faiz çox) tərəvəz, 438,2 min ton (6,6 faiz az) bostan məhsulları, 1 milyon 261,3 min ton (0,7 faiz çox) meyvə və giləmeyvə, 224,5 min ton (5,6 faiz çox) üzüm, 1,1 min ton (12,3 faiz çox) yaşıl çay yarpağı, 29,3 min ton (0,2 faiz az) günəbaxan, 219,8 min ton (1,3 faiz az) şəkər çuğunduru, 6,3 min ton (24,9 faiz çox) tütün və 276,1 min ton (14,4 faiz az) pambıq yığılıb.

Heyvandarlıq məhsullarına gəlincə, rəsmi statistika deyir ki, 2023-cü ildə qış ətində daxil olmaqla diri çəkiddə 647,7 min ton ət, 2284,0 min ton süd, 2188,2 milyon ədəd yumurta istehsal olunub. 2022-ci ilə müqayisədə ət istehsalı 3,1 faiz, süd istehsalı 0,9 faiz, yumurta istehsalı 8,4 faiz artıb.

Artıq ölkədə 2024-cü ilin məhsulu üçün payızlıq bitkilə-

rin kütləvi səpini başa çatmaq üzrədir və cari il yanvar ayının 1-i vəziyyətinə 1 milyon 25,4 min hektar sahədən və ya 56,4 faizini buğda təşkil edib. Buğdanın məhsuldarlığı 33,8 sentner olub. Əksər bitkiçilik məhsulları üzrə ötən il istehsalın azalması qeydə alınıb. Belə ki, 1 milyon 10,5 min ton və ya 2022-ci ilə nisbətən 5,9 faiz az kartof, 1 milyon 825,6 min ton (0,1 faiz çox) tərəvəz, 438,2 min ton (6,6 faiz az) bostan məhsulları, 1 milyon 261,3 min ton (0,7 faiz çox) meyvə və giləmeyvə, 224,5 min ton (5,6 faiz çox) üzüm, 1,1 min ton (12,3 faiz çox) yaşıl çay yarpağı, 29,3 min ton (0,2 faiz az) günəbaxan, 219,8 min ton (1,3 faiz az) şəkər çuğunduru, 6,3 min ton (24,9 faiz çox) tütün və 276,1 min ton (14,4 faiz az) pambıq yığılıb.

Dünya Bankı ekspertləri nə görə, kənd təsərrüfatı Azərbaycanın qeyri-neft iqtisadiyyatı üçün mühüm sahələrdən biridir. Sektor ÜDM-in 8 faizdən az hissəsini əhatə etsə də, ümumi məşğulluğun 36 faizi bu sektorun payına düşür. Sektor təkcə ekstremal hava şəraitinə deyil, həm də ölkədə mövcud su çatışmazlığına çox həssasdır. Sektorun temperaturların artması və su əlçatanlığının azalmasına qarşı müdafiəsi iqlim dəyişikliyinə davamlılığı artırmaq və emisiyaları azaltmaqla məhsuldarlığı yaxşılaşdırmaq üçün suvarma səmərəliliyinin artı-

rlmasını və iqlimə uyğun rəşional kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqini zəruri edir.

Azərbaycan Respublikasının Dayanıqlı İnkişaf üzrə Milli Əlaqələndirmə Şurası, İqtisadiyyat Nazirliyi və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Əhali Fondunun birgə hazırladığı "Azərbaycanda DİM-in Maliyyələşdirilməsi" ilə bağlı hesabatına əsasən, 2040-cı ilədək Azərbaycan ən çox su problemi olan 33 həssas ölkə arasında 18-ci yerdə qərarlaşacaq. 2025-ci ilədək isə Azərbaycanın adambaşına ən aşağı təminatlı su ehtiyatlarına malik 13 ölkə arasında qərarlaşacağı proqnozlaşdırılır.

Dünya Bankı Qrupunun "Azərbaycana dair İqlim və İnkişaf Hesabatı"na (CCDR) əsasən Azərbaycanda təsərrüfatların 80 faizi quraq və ya yarımquraq ərazilərdədir, suvarılan bitkilər ümumi kənd təsərrüfatı məhsullarının 80 faizindək hissəsini təmin edir. Və ölkəmizdə kənd təsərrüfatı artıq ciddi su təhlükəsizliyi problemi yaşayır. Bildirilir ki, əlavə buxarlanma səviyyəsi və suya olan tələbatla əlaqədar, ölkədə istiləşmə dərəcəsi orta hesabla 0,7°C olsa da, yay-yaz vaxtlarında və quraq

illərdə vəziyyət daha da kəskinləşir: **"Gələcək yağıntı meyllərinin qeyri-müəyyənliyi su sektoruna investisiyalar və bu sektorla bağlı siyasət üçün problemlər yaradır"**.

Dünya Bankı ekspertlərinin hesablamalarına görə, proqnozlaşdırılan iqlim dəyişiklikləri əlavə təzyiq amilləri yaradacaq ki, bu da Azərbaycanda yağış suyu ilə qidalanan bitkilərin məhsuldarlığının 2051-2060-cı illərdə tədricən lakin 1995-2014-cü illərin baza səviyyəsindən isə kəskin şəkildə - 30 faizədək azalmasına gətirib çıxaracaq. Kartof, şəkər çuğunduru və meyvələr daha çox təsirə məruz qalacaq. Bundan başqa, hesabatda qeyd olunub ki, Azərbaycanın mərkəzi rayonlarındakı əkin sahələrinin çoxu su qıtlığı ilə üzləşəcək. Bərdə, Ağcabədi, Saatlı, Kürdəmir, Biləsuvar, Nəftçala, İmişli, Yevlax, Sabirabad və Salyan və dağlıq ərazilərdəki yağışla qidalanan və suvarma sxemləri ilə təchiz edilməyən Qarabağ, Şəki-Zaqatala və Dağlıq Şirvanda bitkilər daha ciddi təsirlərlə üzləşəcək. Ölkənin cənub əraziləri olan Cəlilabad və Masallı da risk altındadır.

Dünya Bankının hesablarına görə, Azərbaycan hər il 2-3 milyard kubmetr su itkisinə yol verir. Bu rəqəm su çatışmazlığı yaşayan, illik su ehtiyatlarının 70 faizi ölkə xaricində formalaşan bir ölkə üçün kifayət qədər böyükdür. Belə itkilər olduğu müddətdə dövlətin kənd təsərrüfatı istehsalçılarına yönəlik böyük həcmli subsidiyaların real və effektiv nəticə verəcəyini gözləməyə dəyməz. Təkcə 2023-cü ildə 200 min hektar əkin sahəsi quraqlığın mənfi təsirinə məruz qalıb. Bu, rəsmi statistikanın qeydə aldığı sahələrdir. Quraqlığın mənfi təsirlərinə məruz qalan həyətəyanı sahələr bura daxil edilməyib.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycanda əkin sahələrinin quraqlıq riskindən sığortasına başlanıla bilər. **Aqrar Sığortası Fondunun İdarə Heyətinin sədri Fuad Sadiqovun** dediyinə görə, Azərbaycan quraqlığa məruz qalma riski olan ilk on ölkələrin siyahısındadır: **"Ona görə də bu layihənin üzərində çalışırıq. Müəyyən etmək istəyirik ki, quraqlıqla bağlı istehlakçılara hansı təminatlar verə bilərik, bunu necə qarşılaya bilərik. Təkcə bu il Azərbaycanda 200 min hektar ərazi quraqlığa məruz qalıb ki, bu da kifayət qədər böyük ərazi və böyük sayda əhalini əhatə edir"**.

Quraqlıq riski ilə bağlı tarifi hesablanmasına gəlincə, Fuad Sadiqov bildirib ki, zərərlik riski yüksək olduğu üçün tariflər də artım ola bilər: **"Türkiyə təcrübəsinə əsasən hər 100 manat yığım qarşısında ödənişlər 900 manat təşkil edir. Yeni zərərliklik dərəcələri yüksəkdir. Bu da təbii ki, tariflərə təsir edə bilər. Davamlı quraqlığa məruz qalan ərazilər üzrə tariflərin iki qat atması mümkündür. Amma burada dövlət dəstəyi də müzakirə mövzusu"dur"**.

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"**

Ermənistanın hazırkı konstitusiyasına görə, keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti hələ də bu ölkənin ərazisi sayılır. Belə ki, 1995-ci ildə qəbul olunmuş həmin konstitusiyanın preambula hissəsində Ermənistanın Müstəqillik Aktına istinad edilir, Müstəqillik Aktında isə keçmiş DQMV-nin Ermənistanla birləşdirilməsi haqda müddəa var.

Yeni "Ermənistan ərazisi" deyəndə indiki konstitusiya təkcə 29.8 min kv km-lik Ermənistan SSR-i deyil, həm də 4.4 kv km-lik DQMV-i özündə ehtiva edir - 34.1 kv km. Müstəqillik haqqında Aktda (madde 11) və konstitusiyada (madde 13) həmçinin Türkiyə ilə bağlı "soyqırım" və təzminat iddiaları yer alır: qardaş ölkənin torpaqları 6 vilayəti - 187 min kv km, yeni iki Azərbaycan Respublikası qədr (!) "Qərbi Ermənistan" kimi təsbit edilir. Həmçinin kapitulyant ölkənin gerbində Ağrı dağı ("Ararat") əks olunub. Yeni Azərbaycanla yanaşı, Türkiyəyə də rəsmi səviyyədə ərazi iddiası davam edir. Bu azmış kimi, 1992-ci ildə Ermənistan parlamentinin qəbul elədiyi və hələ də qüvvədə olan qanuna əsasən heç bir erməni rəsmisi "Dağlıq Qarabağın Azərbaycan tərkibində göstəriləndiyi hər hansı sənədə imza ata bilməz".

Aydındır ki, barıt qoxulu "miatsum" konstitusiyası qaldıqca Bakı və Ankara ilə də imi sülhdən danışmaq mümkün olmayacaq - hətta tərəflər arasında sülh müqavilələri imzalanırsa belə. Şübhə yox ki, bunu **baş nazir Nikol Paşinyan** hamıdan yaxşı bilir. Ötən həftəsonu o, ölkəsinin yeni konstitusiyaya ehtiyacı olduğunu söyləyib. **Sitat:** "Mənim, eləcə də bir sıra həmkarlarımla fikrinə və mən bu fikri ona görə deyirəm ki, daha geniş müzakirə mövzusunda çevrilsin, Ermənistan konstitusiyası dəyişəcəkmi.."

nistan konstitusiyası dəyişikliyi yox, yeni konstitusiya lazımdır. Dünyada dəyişikliklər baş verir və bu, istər-istəməz Cənubi Qafqaz regionuna, eləcə də Ermənistanla təsir edəcək. Bu dəyişikliyə müxtəlif yollarla yanaşmaq olar. Ancaq təkamülə münasibətimizin necə olmasından asılı olmayaraq, bu baş verir. Ona görə də bizim mövqeyimiz və yanaşmamız bu təkamülü dayandırmaqdan ibarət olmamalıdır. Bu, özlüyündə məntiqsizdir, çünki təkamülü dayandırmaq biz deqradasiyaya gedəcəyik, onu Ermənistanın dövlət maraqlarına uyğun idarə etməliyik".

Lakin hələlik məlum deyil ki, Nikol "yeni konstitusiya" deyəndə onu həm də beynəlxalq hüquq normalarına uyğunlaşdırmağı nəzərdə tutur, ya yox? İstisna deyil ki, bu hədəf də var. O zaman o, cəmiyyətin radikal-revanşist kəsinin müqavimətini qıra biləcəkmidi? Qeyd edək ki, az öncə Ermənistanın ədliyyə naziri Qriqor Minasyan bildirmişdi ki, konstitusiya islahatlarının yeni konsepsiyası ilin sonuna qədər hazır olacaq. Bu arada "Hraparak" erməni nəşrinin yazdığına görə, Paşinyan məhdud çevrədə deyib ki, onun əsas vəzifəsi konstitusiyanın preambulasının Azərbaycana qarşı ərazi iddialarına istinad edən mətnindən xilas olmaqdır. "Çünki bu, Ermənistanın Azərbaycan və Türkiyə arasında sülhün bərqərar olmasına mane olur".

Paşinyan üçün kritik il - müharibə konstitusiyası dəyişəcəkmi..

Ermənistan referendumu gedir və müstəqillik bəyannaməsindən iki ölkəyə qarşı ərazi iddiaları çıxarıla bilər; qondarma "artsax" ideyasının, eləcə də qondarma "soyqırım" iddialarının rəsmi səviyyədə saxlanılması fonunda Azərbaycan və Türkiyə ilə normalaşma mümkün deyil

Analitik Elxan Şahinoğlunun sözlərinə görə, gözələnildiyi kimi, Ermənistanın radikal müxalifəti baş nazir Nikol Paşinyanın üstünə düşüb ki, bəs o, yeni konstitusiyanın qəbulu vacibliyini söyləməklə əsas qanunda Azərbaycana və Türkiyəyə ərazi iddiaları olan bəndləri çıxarmaq istəyir: "Ayrı necə olmalıydı ki? Məğlub durumda olan Ermənistan Azərbaycan və Türkiyə ilə sülh və əməkdaşlıq istəyirsə, konstitusiyasından məlum bəndləri çıxartmalıdır, əks halda, iki qonşusu ilə dayanıqlı barışa ümid edə bilməz. Radikalların xəstə məntiqinə görə, Ermənistan ərazi iddialarından əl çəkməməli və əbədiyyətə qədər iki qonşusu ilə düşmən olmalıdır. Bununla radikal ermənilər Cənubi Qafqazda əbədi nifaq və məhrumiyətlər vəd edirlər". **Politoloqun fikrinə, Nikol Paşinyana konstitusiya dəyişiklikləri yolunda kənardan dolayı dəstək vermək lazımdır:** "Məsələn, 12 bəndlik bəyannamədə Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı ərazi iddiaları irəli sürü-

bəyanat yaya bilər və orada göstərir ki, Ermənistan Konstitusiyasında ərazi iddialarını əks etdirən bəndlərin varlığı bölgədə sülh və əməkdaşlığa əngəldir və münasibətlərin normalaşması üçün həmin bəndlərin əsas qanundan çıxarılması bugünkü reallığın diqtə etdiyi şərtlərdən biridir. Bu bizim erməni cəmiyyətinə mesajımız olar ki, sülh istəyirsiniz, yeni konstitusiyanın qəbulunda baş nazirinizə dəstək verin!"

Siyasi təhlilçi Asif Nərimanlının müşahidələrinə görə, Paşinyanın "yeni konstitusiyanın qəbul edilməsi" fikri Ermənistanda əsas müzakirə mövzusunda çevrilib: "Hakimiyyət bunu konstitusiyanın mövcud reallığı əks etdirmədiyi ilə əsaslandırır, müxalifət isə ittiham edir. Ermənistan hakimiyyəti haqlıdır, çünki mövcud konstitusiya "müstəqillik bəyannaməsi"nin yerinə yetirilməsini tələb edir. Ki, 12 bəndlik bəyannamədə Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı ərazi iddiaları irəli sürü-

lür. Bəyannamənin 11-ci bəndində qeyd olunur: "Ermənistan Respublikası 1915-ci ildə Osmanlı Türkiyəsi və Qərbi Ermənistanda (qondarma) erməni soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanınmasını dəstəkləyir". Azərbaycan Qarabağ üzərində suverenliyini təmin edib. Bu reallıq fonunda Ermənistanın mövcud konstitusiyasının saxlanılması Azərbaycanla qarşı ərazi iddiasının davam etdirilməsi deməkdir və Bakı ilə münasibətlərin qurulması prinsipi ilə ziddiyyət təşkil edir. Rəsmi İrəvan sülh sazişi imzalamaq, regional kommunikasiyaların açılmasına nail olmaq və Ermənistanı "dalandan" çıxarmaq niyyətindədir". **Ekspert hesab edir ki, bunun üçün Bakı və Ankara ilə normalaşma vacib şərtidir:** "Və qondarma "artsax" ideyasının, eləcə də qondarma "soyqırım" iddialarının rəsmi səviyyədə saxlanılması fonunda Azərbaycan və Türkiyə ilə normalaşma mümkün deyil. Paşinyanın yeni konstitusiya istəyi bu reallığa uyğunlaşmaq məqsədi daşıyır. Yeni konstitusiya qəbul ediləcəyi təqdirdə, Ermənistanın gerbinin də dəyişdirilməsi aktuallaşacaq. Çünki gerbdə əksini tapan simvollar Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarını əks etdirir".

□ **Emil SALAMOĞLU, "Yeni Müsavat"**

"Gələcəkdə ərazi iddialarının baş verməməsi üçün Azərbaycan və Ermənistan qarşılıqlı şəkildə təminat istəyir" - bu sözlər erməni baş naziri Nikol Paşinyanın ən son bəyannatlarındandır. Əlbəttə, burada dərhal sual yaranır: söhbət hansı təminatlardan gedir? Gəlin, tələsməyək və daha bir detalın üzərində dayanıq.

Hüseynbala SƏLİMOV

opponentləri qeyd edirlər ki, Paşinyanı parlament idarəçiliyi elə də qane etmir və o, geriye qayıtmaq, prezident üsul-idarəsini bərpa etmək, özü də prezident olmaq istəyir. Onun indiki konstitusiyasının "rəqabət qabiliyyəti"nin aşağı olmasından danışması bu cür mülahizələri bir az da gücləndirir. Amma bu məsələ ilə bağlı başqa məqamlar da var və vaxtilə Paşinyan onlara da işarə edibdir.

Söhbət ondan gedir ki, Ermənistanın "müstəqillik bəyannaməsi"ndə və konstitusiyasında qonşu ölkələrə - Türkiyəyə və Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları var. Elə bu səbəbdən də dinc qonşuluq münasibətlərinin və əməkdaşlığının bərqərar olması, münaqişənin bütün nəticələrinin tam aradan qaldırılması üçün Ermənistanın ali qanunvericiliyi son reallıqla-

Paşinyan konstitusiyasını dəyişsə və yaxud da dəyişməsə...

ra uyğun dəyişdirilməli və sözügedən ərazi iddiaları "müstəqillik bəyannaməsi"ndən və konstitusiyadan çıxarılmalıdır. Oudur ki, siyasi təhlilçilər N.Paşinyanın konstitusiyaya bağlı növbəti qeydlərini eşidən kimi bunu gələcəkdə imzalanacaq Azərbaycan-Ermənistan sülh sazişi ilə bağladılar.

Əlbəttə ki, onlar bu məsələdə haqlı görünür, ona görə ki, gələcək sülh sazişi digər hakimiyyətlər tərəfindən ölkə konstitusiyasına və "müstəqillik bəyannaməsi"ne zidd elan oluna bilər. Ortada həm də Türkiyə ilə münasibətlər var, hansı ilə ki, əlaqələr İrəvan üçün müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Oudur ki, Türkiyəyə qarşı da ərazi iddialarına son verilməlidir...

Amma Paşinyan bütün bunları edə biləcəkmi? Çətin sualdır. Hələ ki onun ictimai dəstəyi var. Amma siyasətdə heç kim əbədi deyil. Oudur ki, erməni baş naziri bir az tələsməlidir. Amma Paşinyan tələsmir - o, özünün erməni xisləti, Rusiya və Qərb arasında vurnuxur. Bu yaxınlarda Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov bir çox məsələlərə aydınlıq gətirdi.

Belə məlum oldu ki, Moskva sülh sazişinin Rusiya platformasında imzalanmasına, hətta Naxçıvana dəhliz verilməsinə hazırdır və bütün bu məsələlər Er-

mənistan tərəfindən uzadılır və yubadılır. Ən əsası da budur ki, Rusiyanın baş diplomatı qismən də olsa, haqlıdır. Məsələ bundadır ki, əvvəllər Ermənistanın bir ağası vardı, indi onların sayı ən azı üçdür: Paşinyan bilmir ki, kimə qulaq assın? Rusiyaya, Fransaya və yaxud da ki, ABŞ-a?..

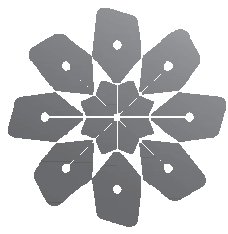
Bugünlərdə Fransa prezidenti orduya müraciətində bildirdi ki, o, Ermənistanı da qorumağa hazır olmalıdır. Heç şübhəsiz ki, bu cür dehtallar Paşinyanı sözün əsl mənasında şirnikləndirir, ondan revanşist ümidlər yaradır. Oudur ki, erməni baş naziri vaxtı uzatmağa və bir növ vaxt udmağa çalışır ki, gör-

sün, bütün bu qəbildən olan vədlər-bəyannatlar necə olacaq?

"Bəlkə də qayıtdılar!" - çox təəssüf ki, erməni baş naziri də nə qədər realist olmağa çalışsa da, ürayinin dərinliklərində belə ovqatdan qurtula bilmir. Amma onun bütün bu cəhdləri əbəddir. Qədim yunan filosofları demişkən, bir çaya iki dəfə girməzlər...

Bir neçə il bundan əvvəl ermənilərin müəyyən şansları vardı - Azərbaycan onlara ən yüksək muxtariyyət təklif edirdi. Amma onlar Bakının bu təkliflərini dəyərləndirmədilər. İndi isə, necə deyirlər, qatar gedibdir. Növbəti qatar isə daha olmayacaq...

Bəzi siyasi təhlilçilər, xüsusən də hakim partiyanın

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Azərbaycan Respublikasının dünya birliyinə integrasiyası, region ölkələri və digər dövlətlərlə, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi

2024-cü ildən GUAM-a "Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Naminə Təşkilat" sədrlik Ukraynadan Azərbaycana keçib. Bu barədə qərar Milli Əlaqələndiricilər Şurasının ötən il dekabrın 1-dəki iclasında qəbul edilmişdi.

Xatırladaq ki, GUAM-Azərbaycan, Gürcüstan, Moldova və Ukrayna prezidentlərinin 10 oktyabr 1997-ci ildə Strasburqda Birgə Kommunique imzalaması ilə bu dörd dövlətin birliyi kimi fəaliyyətə başlayıb. Azərbaycan 2007-2008, 2012, 2016 və 2020-ci illərdə GUAM-a sədrlik edib.

Qeyd edək ki, Ukraynanın 2023-cü ildə sədrliyi dövründə GUAM-a üzv dövlətlərin suverenliyi və ərazi bütövlüyü, yeni iqtisadi imkanların yaradılması, Avropa və Asiya bazarları arasında ticarətin inkişafı, azad ticarət zonasının tam fəaliyyət göstərməsinin təşviqi, GUAM nəqliyyat dəhlizi ilə bağlı Avropa Komissiyası ilə qarşılıqlı fəaliyyət, gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi və GUAM nəqliyyat dəhlizi çərçivəsində daşınma üçün sənədlərə integrasiyalı yanaşma prioritet məsələlər olub.

2020-ci ildə Azərbaycanın sədrliyi dövründə isə prioritet istiqamət enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat, ticarət dövryyəsi idi.

Səbiq maliyyə naziri, iqtisadçı professor Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, GUAM xüsusilə son illərdə aktivliyi elə də yüksək olmayan təşkilatlardandır:

"Rusiyanın Ukraynaya qarşı apardığı müharibə Ukraynanı çox ciddi problemlərlə üz-üzə qoyub. Ukrayna iqtisadiyyatı dəhşətli zərbələr alıb. Bir sözlə, Ukraynanın başının müharibəyə qarışması istənilməz GUAM-ın da fəaliyyətinə öz təsirini göstərib. GUAM-a daxil olan ölkələrin hamısı Sovetlər Birliyi çökdükdən sonra torpaqlarının işğalı baxımından eyni aqibəti yaşayıblar. Gürcüstanda Şimali Osetiya və Abxaziya ərazilərinin, Moldovada Prednistroyanın, Azərbaycanda Qarabağ torpaqlarının, Ukraynada Krimin və Ukraynanın şərq ərazilərinin işğalı və bu ərazilərdə işğalçı müharibənin iki ilə yaxındır ki, davam etməsi dörd ölkənin hər birinin formaca başqa, məzmunca eyni yaşıdıqları acıdır. Azərbaycanın Qarabağ Zəfəri QUAM-a üzv olan digər 3 ölkəyə və bütövlükdə dünyada eyni acını yaşayan bütün ölkələrə çox yaxşı bir nümunədir. Azərbaycan 30 il dözdü, 30 il düşünülmüş planla sərgilənən ardıcıl və məntiqli mübarizə apardı və sonunda düşmənlərə qalib gəldi. Nəzərə alsaq ki, artıq sədrlik Azərbaycana keçib və Azərbaycan sədrlik etdiyi qurumların fəaliyyətində aktivlik yaratmağı bacarır-Qoşulma Hərəkatı nümunəsi-bu baxımdan, Azərbaycanın sədrliyi dövründə GUAM-ın fəaliyyətində müəyyən dəyişikliklər, canlanma olacağını gözləyə bilərik. İllər idi ki, Azərbaycan müxtəlif səviyyələrdən olan beynəlxalq təşkilatlarda uğurla iştirak edir və bu təşkilatlara rəhbərlik etməsində uğurla rəhbərliyi həyata keçirirdi. Bu tədbirlərin bir çoxunun Bakıda təşkili və onlarda yüzlərlə xarici nümayəndələrin iştirakından istifadə edərək, Azərbaycan hökuməti Qarabağ həqiqətlərini bütün dünyaya çatdırırdı. Elə bunun nəticəsi idi ki, 44 günlük İkinci Qarabağ savaşının

dakı qələbədən sonra erməni tərəfinə daha çox erməni olan Fransadan başqa heç bir kəşsini belə çıxarda bilmədi. Çünki illər uzununu bizim təbliğat maşınımız bu münaqişədə kimin haqlı və kimin haqsız olduğunu artıq hər kəsə göstərə bilmişdi. Şübhə etməm ki, Azərbaycan GUAM-a sədrliyi dövründə bu təşkilatın yetərli dirçəlişinə apara biləcək addımlar atacaq. İndiki həssas dövərdə, dünyada beynəlxalq hüququn birtərəfli şəkildə işlədiyi bir zamanda buna böyük ehtiyac var. BMT-dən sonra ikinci böyük beynəlxalq təşkilat olan Qoşulmama Hərəkatına rəhbərliyi dövründə Azərbaycan belə beynəlxalq qurumlara ne-

mində də ölkəmizin bu təşkilatın inkişafına töhfə verəcəyi şübhəsizdir. Bir neçə həftə öncə Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Belçika Krallığına işgüzar səfəri çərçivəsində Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Naminə Təşkilatın (GUAM) xarici işlər nazirlərinin qeyri-rəsmi görüşündə iştirak və çıxış edərkən dünyada, o cümlədən GUAM regionunda mövcud təhlükəsizlik problemləri fonunda, təşkilatın dayanıqlı sülh quruculuğu və inkişaf istiqamətində mühüm platforma rolunu oynaya biləcəyini qeyd edib. Ceyhun Bayramov ölkəmizin sədrliyi dövründə

Azərbaycanın sədrliyi dövründə GUAM aktivləşəcəkmi - rəy

Səbiq nazir: "Ölkəmiz hansı beynəlxalq təşkilata sədrlik edirsə, həmin təşkilatın fəaliyyəti daha səmərəli olur, təşkilat inkişaf edir"

ce uğurla başçılıq edə bildiyini göstərdi. İndi növbədə GUAM-a sədrlik dövründə bu təşkilatın fəaliyyətini gücləndirmək məqsədilə Azərbaycanın ortaya qoyacağı yeni təşəbbüslərin reallaşdırılmasıdır.

Azərbaycan hansı beynəlxalq təşkilata sədrlik edirsə, həmin təşkilatın fəaliyyəti daha səmərəli olur, təşkilat inkişaf edir. Qoşulmama Hərəkatına Azərbaycanın sədrliyi o dərəcədə yüksək qiymətləndirildi ki, Azərbaycan ardıcıl ikinci dəfə sədrlik etmək imkanını əldə etdi. Hərəkatın üzvləri yekdilliklə bunu istədilər. Azərbaycanın sədrliyi dövründə Qoşulmama Hərəkatının qızıl dövrü kimi tarixə düşdü. GUAM-a sədrliyi dövründə

təşkilat çərçivəsində siyasi, təhlükəsizlik, iqtisadi, ticarət, nəqliyyat, bağlantılar, humanitar, turizm və s. digər sahələr üzrə üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın təşviqi istiqamətində səylərini əsirgəməyəcəyini qeyd edib. Xüsusilə region ölkələrinin nəqliyyat və bağlantılar sahəsində potensialından istifadə edilməsinin, bu istiqamətdə GUAM Nəqliyyat Dəhlizi layihəsinin irəlilədilərək Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizinin əhəmiyyətli hissəsinə çevrilməsinin vacibliyi vurğulanıb. Görüş zamanı həmçinin 2024-cü il üçün GUAM-ın sədrliyinin Azərbaycana keçməsi, GUAM-ın 2024-cü il üzrə büdcəsi və digər məsələlər üzrə qərarlar təsdiq olunub".

GUAM-a sədrliyi dövründə

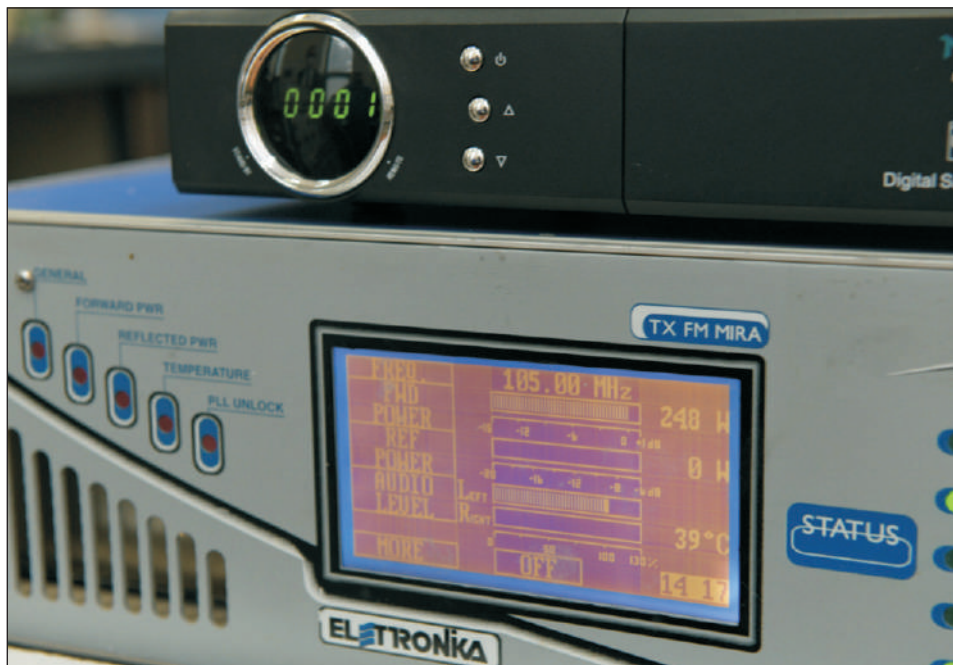
Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Etibar SEYİDAĞA

"Ölü" zonalarda keyfiyyətli radiosiqnalların qəbulu mümkün olacaq

"Azərbaycan Respublikasının ərazisində radioyayım şəbəkəsinin genişləndirilməsi üçün maliyyə vəsaitinin ayrılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 iyul 2023-cü il tarixli Sərəncamının icrası istiqamətində "Radio-Televiziya Yayımı və Peyk Rəhbərliyi" İstehsalat Birliyi tərəfindən işlər davam etdirilir.

Rəqəmsal inkişaf və Nəqliyyat Nazirliyindən "APA-Economics"ə verilən xəbərdən, ötən dövrdə bütün ölkə üzrə əsas radio-televisiya yayım stansiyalarından FM radio yayımlarının genişləndirilməsi üçün texniki planlama aparılıb və yayım avadanlıqlarının istehsalçıları ilə müqavilələr bağlanılıb. Artıq bir qisim avadanlıqlar çatdırılıb və onların stansiyalarda quraşdırılmasına başlanılıb. Yaxın aylarda bütün avadanlıqların çatdırılması və quraşdırma işlərinin 2024-cü ilin ilk yarısında başa çatdırılması nəzərdə tutulur.

Sözəgedən sərəncamın icrası nəticəsində yayım infrastrukturunda təkmilləşdirilmə işləri aparılmaqla ölkə ərazi-

sində radioyayımların dayanıqlığı və keyfiyyəti yüksələcək. Eləcə də bölgələrdə yayımlanan radioproqramların sayı əhəmiyyətli dərəcədə artacaq. Bu isə öz növbəsində bütün ölkə əhalisinin yerli radioproqramlara əlçatanlığının artması ilə nəticələncək. Həmçinin əv-

vəlki illərdə FM radio yayımı üzrə aparılan radiomonitorinqlər zamanı aşkarlanan "ölü" zonalarda keyfiyyətli radiosiqnalların qəbulu mümkün olacaq.

Qeyd edək ki, televiziya yayımı üzrə ötən il aparılan radiomonitorinqlərin nəticələri əsasında Bakı Teleqüllə

Kompleksində istismar olunan texniki yayım vasitələrində tənzimləmə işləri aparılmaqla və digər zəruri texniki tədbirlər görülməklə Bakı şəhəri və Abşeron yarımadası ərazisində televiziya yayımlarının keyfiyyətinin daha da artırılması təmin ediləcək.

Orta sahibkarlar üçün mühasibat uçotu elektronlaşdırılır

Orta sahibkarlıq subyektləri tərəfindən mühasibat uçotunun elektron formada aparılmasının hansı mərhələlərdə həyata keçiriləcəyi müəyyənənlişib.

APA-nın xəbərinə görə, bu, Prezident İlham Əliyevin yanvarın 22-də imzaladığı "Mühasibat uçotu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 22 dekabr tarixli 1059-VIQD nömrəli Qanununun tətbiqi və bununla əlaqədar bəzi məsələlərin tənzimlənməsi haqqında" fərmanda əksini tapıb.

Fərmana əsasən, orta sahibkarlıq subyektləri tərəfindən mühasibat uçotunun elektron formada aparılması aşağıdakı mərhələlərdə həyata keçiriləcək:

- Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş maliyyə xidmətlərini göstərən şəxslər - 2024-cü il yanvarın 1-dən, telekommunikasiya xidmətləri göstərən şəxslər - 2024-cü il aprel 1-dən;
- yanacaqqaldırma məntəqələrində neft və qaz məhsullarının satışı ilə məşğul olan şəxslər - 2024-cü il iyulun 1-dən;
- idman mərc oyunlarının operatoru - 2024-cü il oktyabrın 1-dən;
- digər orta sahibkarlıq subyektləri - 2027-ci il yanvarın 1-dən.

Almaniyanın müdafiə naziri Boris Pistorius yaxın 5-8 il ərzində Rusiya ilə müharibə gözlədiyini bildirib. Nazir gələcək konfliktə hazırlaşmaq üçün hərbi xidmətə çağırışı canlandırmaq və alman pasportu olmayanları da orduya cəlb etmək istəyir.

“Biz demək olar, hər gün Kremldən təhdidlər eşidirik - ən son Baltıqyanı ölkələrdəki dostlarımıza qarşı bunun şahidi olduq. Ona görə də nəzərə almalıyıq ki, Vladimir Putin bir gün NATO ölkələrinə hücum edəcək. Bizim ekspertlərimiz bunun 5-8 il ərzində mümkün olacağını gözləyirlər”, Pistorius “Tagesspiegel” qəzetinə bildirib.

Nazirlik münafiqşəyə hazırlıq üçün tədbirlər görmək niyyətindədir. Pistorius bu məqsədlə həmçinin Almaniya pasportu olmayan işçiləri Bundesverə işə qəbul etmək istəyir. “Biz Avropada bunu edən ilk ordu deyilik” deyib.

Hərbi nazir Almaniyanın hərbi-sənaye kompleksinin səmərəliliyinin artırılması planlarından da söz açıb və ölkənin Ukraynaya yardımının maksimum həddə çatdırılmasını bildirib.

“Bəzilərinin tələb etdiyi kimi, biz va-bank gedə bilmərik. Əks halda, özümüz müdafiəsiz qalacağıq”, - deyə o, Avropa İttifaqı tərəfdaşlarına Ukraynaya hərbi dəstəyin artırılması xahişi ilə müraciət edib.

Belə çıxır, Rusiya o dərəcədə güclənəcək və ya özünə əmin olacaq ki, NATO ölkələrinə də hücum edəcək? Ancaq məsələ ondadır ki, Türkiyə də NATO üzvüdür. O zaman Rusiya Türkiyə ilə də toqquşacaq? (Alyans Nizamnaməsinin 5-ci bəndi hamımıza məlumdur).

Yaxın illərdə bu cür təxminlərin gerçək olma faizi nə qədərdir?

Keçmiş maliyyə naziri, iqtisadçı alim Fikrət Yusifov üçüncü dəfə tərəflərin üz-üzə gəlmə ehtimalından söz açıdı: “Rusiyanın Ukraynaya hərbi təcavüzü başlayanda ruslar bu müharibəni sayılı günlər ərzində udacaqlarına əmin idilər. Lakin bunun əksi baş verdi. Müharibə artıq iki ilə yaxındır ki, davam edir və onun sonunu heç kim görə bilmir. Qərbin yüz milyarddan çox hərbi yardımları istənilən nəticəni vermədi. Ukrayna ordusunun keçən ilin yay mövsümündə əks-hücuma keçərək rusları 1991-ci ilin sərhədlərinə qədər təqib edəcəyi və Krim azad edəcəyinə dair bəyanatları elə bəyanat olaraq da qaldı. Keçən ilin ortalarında əks-hücumlar nəticəsində bir qədər irəliləyən Ukrayna ordusu sonradan dayandı və bu gün həmin cəbhədə mövqe savaşı gedir. Ukrayna bəyan edilən əks-hücuma uğursuzluğunu Qərbin yardımçılarındakı görür və onu gah “F-16” təyyarələri, gah da uzaqvuvaran raketləri verməməkdə günahlandıraraq, uğursuzluğu başqasının ayağına yazıb, özünə haqq qazandırır. İki illik müharibənin yekun nəticəsi budur ki,

Türkiyə yaxın illərdə Rusiya ilə toqquşacaq? - ilginclik gözlənti

Fikrət Yusifov: “Almanlar növbəti müharibəyə hazırlaşmağa məhkumdurlar”

Sona Əliyeva: “Türklər tarix boyu öz döyüşçənlikləri ilə seçiliblər”

Əhəd Məmmədli: “Nə vaxtsa bu qarşıdurma baş verəcək”

tərəflərdən hər hansı birinin qalib gəlməsi artıq real görünmür.

Düşünürəm ki, Rusiya və onun başında dayanan Putin kimi məkrli bir Ali Baş Komandanın bu müharibə üçün nəzərdə tutulan bütün alt planları tam işə salınmayıb. Bunu artıq Qərb də duymağa başlayır. 60-a qədər ölkənin bir araya gələrək, iki ilə yaxındır ki, göstərdiyi təzyiqlər - 20 minə yaxın müxtəlif çeşidli sanksiyalara baxmayaraq, Rusiyanın müqavimətini qırmaq mümkün olmur. Rusiya nəinki müdafiə olunur, hətta bəzi mövqe savaşılarında üstünlük də qazana bilir.

Bütün dünyanı aldatmağı bacaran Putin bu müharibədə uduşmağın ölkəsi üçün və öz şəxsi üçün nə demək olduğunu çox yaxşı anlayır. Hesab edirəm ki, nüvə silahı xaric Rusiyanın potensialından hələ istifadə olunmamış hərbi resursları var və zamanı çatdıqda Rusiya hərbi maşını bu resursları döviyyəyə buraxacaq. Qərb bundan endişəlir.

Ukraynaya hərbi yardımlar isə gözlənilən səmərəni vermədi. Çünki ayrılan yardımların dağıdılması, korruptsiya kimi faktlar da uğur-ciddi qəniminə çevrilib. Elə bütün bu səbəblərdən Qərb artıq uzağa baxmaq zorunda qalıb. Almaniya Avropa Birliyinin əsas dayağı ölkəsidir. Onun belə düşünməsi sadəcə bir məsələ deyil. Deməli, bütün bu sənədlərdə durumu dərinlən təhlil edə biliblər və sonda bu qənaətə gəlinib. Hesab edirəm ki, perspektivdə Rusiya ilə gözlənilən müharibənin işartılarından görünməyə başlayıb. Almanlar növbəti müharibəyə hazırlaşmağa məhkumdurlar. Deyəsən, son 100 ildən bir qədər artıq za-

man kəsiyində üçüncü dəfə ruslarla baş-başa gələcəklər”.

Sabiq deputat, siyasi şərhçi Sona Əliyeva dedi ki, Qərb artıq Almaniyanın timsalında Rusiya-Ukrayna savaşının bədəllərini ödəməyə başlayıb: “Qoca qite”də çox yaxşı başa düşülür ki, Rusiya diplomatiyası yaxşı və pis keçmiş heç vaxt unutmur. Qərb koalisiyası Rusiya kimi nəhəng döyüş meydanında məğlub etməyin mümkünsüz olduğunu anladı. İndi Rusiyaya qarşı immunitet kontur-immunitet haqqında fikirleşməyə başlayıblar. Almaniyanın baş verən proseslərin axarından narahatlığı başadüşüləndir. Çünki Ukraynanı bu savaşa təhrik edənlərdən biri də Almaniya kəşfiyyatı və alman siyasi dairələri idi. Amma Qərbin Ukrayna üzərindən Rusiyaya “mat gediş” cəhdi baş tutmadı. Avropada yaxşı anlayırlar ki, Ukraynadan sonrakı hədəf Moldovadır. Bundan sonra şimal qonşumuzun üzünə Avropanın içərilərinə yerimək üçün bütün qapılar açıq olacaq. Bu, məsələnin birinci tərəfidir. İkinci nüans ondan ibarətdir ki, alman xalqı 80 ildir müharibədə iştirak etməyib. Yəni bu illər ərzində döyüş qabiliyyətini itirib. Üstəlik, Almaniya son yüz ildə iki dünyaya müharibəsində yenilib. Xalq son yüz ilin ağrı və mərhumiyyətlərini hələ də genetik yaddaşından təmizləyə bilməyib. Son beş ilin sorğuları göstərir ki, almanlar müharibə istəmir. Hətta cəmi 5-6 faiz etnik alman vətəni üçün döyüş biləcəyini sorğularda dilə gətirib. Məhz bütün bu amillər Almaniyanın ordu quruculuğu ilə bağlı siyasətini ikinci istiqamətə doğru tətikləyir. Bu da miqrantlar və

qeyri-almanlardan ibarət ordunun yaradılması ideyasıdır. Bu ideya da istənilən nəticəni verməyəcək. Çünki bu ölkəyə ayaq açanlar elə ölkələrindəki müharibələrdən, yoxsulluq və hüzsuzluqdan cana doyan, ailəsini də götürüb normal həyat yaşamaq istəyən miqrantlardır. Burada ən təhlükəli nüans uzun illərdə bəhrəni məhz türkiyəli köçmənlərin sayəsində çözsün. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, belə bir böhran yaxın illərdə bütün Qərb ölkələrinin qapısını döyəcək”.

AŞ Partiya başqanının müavini, siyasi ekspert Əhəd Məmmədli isə bu ehtimalı çox aşağı sayır: “Putin ölümsüz deyil və onun yaşını nəzərə alsaq, gələcəkdə Rusiyanın Avropa üçün böyük təhdidlər edəcəyi inandırıcı görünmür. Çünki düşünürəm ki, Putinin hökumətinin böyük hissəsi başa çatıb. Qalan hissəsində isə istəsə belə çox şey etməz, buna vaxtı da yoxdur. Üstəlik, Ukrayna müharibəsi, sanksiyalar ruslar üçün soyuq duş oldu. Kreml nə ukraynalıların bu cür müqavimətini, nə də Qərbin onlara qarşı bu qədər sanksiya tətbiq etməsini gözləmir. Düzdür, Rusiya bu müharibədən nəticələr çıxartdı. Zəif yerlərini gücləndirdi, amma istəməz müharibə və sanksiyalar bu ölkəyə ciddi zərbələr də vurdu. Bir müharibədə 200 mindən çox canlı itki vermək həttə Rusiya kimi ölkə üçün də böyük bir rəqəmdir. Bundan sonra çətin Putin risk alıb ye-

ni müharibə avantürasına əl atar. Unutmayaq ki, Rusiyanın Ukrayna ilə müharibəsi də hələ bitməyib. Düzdür, ruslar, gözləndiyi kimi, üstün vəziyyətdədir, lakin ukraynalılar qəhrəmancasına müqavimətlərinə davam edirlər. Rəsmi Kiyev hələlik geri çəkilmək istəmir və sona qədər tam torpaqlarının azad edilməsində getmək niyyətindədirlər. Bütün bunları nəzərə alaraq yaxın gələcəkdə Rusiyanın hansısa NATO

ölkəsinə saldıracığı inandırıcı görünmür. O ki qaldı türk-rus müharibəsinə, NATO çərçivəsində olmasa da, nə vaxtsa bu qarşıdurma baş verəcək. Çünki rus dövlətçiliyi türk dövləti, dövlətlərinin qalıqları üstündə qurulub. Qızıl Orda, Qazan, Sibir, Kırım xanlıqları, Osmanlı xilafəti və s. kimi adlar çəke bilərik. Bütün bunların hesabını gec-tez ruslardan türklər soracaq”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Çexiya ukraynalıları hərbi xidmət üçün öz ölkələrinə geri göndərməyəcək

Çex Respublikası ukraynalıları hərbi xidmət etmələri üçün öz ölkələrinə geri göndərməyəcək.

APA xəbər verir ki, bu barədə Çexiyanın xarici işlər naziri Yan Lipavski deyib.

O bildirib ki, belə bir mexanizm mövcud deyil və bu, beynəlxalq hüquqa, həmçinin Çexiyanın beynəlxalq öhdəliklərinə əsla uyğun gəlməz.

Məlumatla görə, hazırda Çexiyada müxtəlif viza növləri ilə yaşayan 200 min ukraynalı kişi var.

AŞ PA-nın yeni prezidenti seçildi

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞ PA) yeni prezidenti seçilib.

APA xəbər verir ki, təşkilatın qış sessiyasında yunanıstanlı Theodoros Rousopouloun AŞ PA prezidentliyinə namizədliliyi təsdiqlənib.

Theodoros Rousopoulos AŞ PA-nın sayca 35-ci prezidentidir.

Hazırda Baltikyanı ölkələrdə dövlət dili ilə bağlı qaydalar sərtləşdirilir, tələblər daha da ciddiləşir. Belə ki, Latviya hakimiyyəti rusdilliləri ölkədən çıxarmağa başlayıb. Bildirilir ki, 1167 nəfər deportasiya təhlükəsi altındadır. Çünki yaşlı ruslar yaşayış icazəsini yeniləmək üçün lazım olan latış dili imtahanından kütləvi şəkildə keçə bilmirlər.

Litva hakimiyyəti də məktəblərdə tədris dili kimi rus dilindən imtina etmək imkanını nəzərdən keçirir, eyni zamanda Ukrayna dilində tədrisin tətbiqi də istisna edilmir. Bir müddət öncə bunu təhsil, elm və idman naziri Qintautas Yakštas "Jinu radijas" radiostansiyasının efirində deyib. Nazir hesab edir ki, təhsil sistemi Al-nin rəsmi dillərinə diqqət yetirməlidir. Əlbəttə, Baltikyanı ölkələrdə dilə bağlı bu cür sərt qaydalar Rusiyanın növbəti narazılıq və təhdidlərinə səbəb olub.

Qeyd edək ki, zaman-zaman Azərbaycanda da bir çox işə obyektliklərində, restoranlarda müştərilərlə rus dilində danışmağı tələb edən satıcı, restoran işçilərinə rast gəlmişik, bununla bağlı narazılıqlar uzun müddət sosial şəbəkələrdə, ictimaiyyətin müzakirəsinə çıxarılıb. Ümumiyyətlə, uzun illərdir ki, narazılıq doğuran mövzulardan biri də dövlət müəssisələrində xarici dilə, xüsusilə də rus dilinə üstünlük verilməsi ilə bağlıdır. Hətta bu səbəbdən övladı gələcəkdə rus dilini bilməsinə görə problem yaşamasın deyər rus bölməsində oxutduran valideynlər də az deyil, əksəriyyəti də bunu gənclikdə üzleşdikləri bu "travma"larla əlaqələndirirlər.

Digər bir məsələ, burada dünyaya gəlib, boya-başa çatan rus əsilli bakılılarla bağ-

Latviyada ana dilini bilməyənlərə qarşı sərt cəza - bəs bizdə...

Qulu Məhərrəmli: "Ölkəmizdə yaşayan ruslar, qeyri-türklər dövlət dilini bilməlidirlər, ona görə..."

lıdır. Əksəriyyəti uzun illər ölkəmizdə yaşamalarına baxmayaraq Azərbaycan dilində bir cümlə belə qura bilmirlər. Amma Azərbaycan dilində doğru-dürüst danışa bilməyənlərin müxtəlif idarələrdə işə qəbul olunduğunu da, vəzifədə olduqlarını da görmək olur. Düzdür, bu, kütləvi deyil, amma hələ də var.

Bu baxımdan, ölkəmizdə də Azərbaycan dilini bilməyənlərlə bağlı qaydalar dəyişməlidirmi? İmtahanlar tətbiq etməliyikmi? Yoxsa cərimələr tətbiq olunmalıdır?

Bakı Dövlət Universitetinin professoru, AZLEKS elektron lüğətlər toplusunun baş redaktoru Qulu Məhərrəmli mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini açıqladı: "Əlbəttə, Latviyada etnik rusların ölkədən çıxarılması həddən artıq sərt tədbirdir. Təbii ki, insan haqları baxımından normal qarşılanmır.

Amma bunu heç bir halda Azərbaycanla müqayisə etmək olmaz. Ona görə ki, Baltikyanı ölkələrdəki ictimai-siyasi vəziyyətlə Rusiyaya, ruslara olan münasibətlə Azərbaycandakı münasibət eyni

deyil. İctimai-siyasi münasibət də fərqlidir. Rusiya ilə əlaqələr də fərqlidir, ölkə ərazisində yaşayan ruslara münasibət də fərqlidir. Burada paralellərin aparılması doğru deyil. Azərbaycanda hər zaman yüksək tolerantlıq olub. Təkcə ruslara qarşı yox, digər millətlərin, etnik azlıqların nümayəndələrinə qarşı həmişə tolerant münasibət olub. Bu dənilməz bir faktdır. Bizdə dini, milli azlıqlara qarşı heç bir basqı olmayıb. Təkcə 90-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan müstəqillik qazananda Azərbaycan dilinin öyrənilməsi ilə bağlı müəyyən tələblər qoyulmuşdu. Onda Bakıdakı ruslar Azərbaycan dilini öyrənməyə keçmişdilər, bu dildə danışmışdılar. Sonradan vəziyyət dəyişdi. Mən Azərbaycanda belə basqıların olacağını düşünürəm, bunu iddia etmək də doğru deyil".

Professorun sözlərinə görə, burada əsas məsələ ondan ibarətdir ki, ölkəmizdə yaşayan ruslar, qeyri-türklər dövlət dilini bilməlidirlər, o dildə danışmalıdırlar: "Ölkənin qaydalarına, xalqın ənənələrinə hörmətlə yanaşmalıdırlar.

Bu, istər Baltikyanı ölkə olsun, istərsə də Gürcüstan, Azərbaycan olsun, bu qayda bu şəkildə qoyulur. Ölkənin ərazisində yaşayırınsınızsa, ölkə dilini bilməlisiniz. "Dövlət dili haqqında" Qanuna riayət etməlisiniz. O dildə

öyrənmək və danışmaq çox vacib şərtlərdən biridir. Başqa ölkələrdə - Ukraynada, Gürcüstanda, Şərqi Avropa ölkələrində ana dilini bilmə səviyyəsini müəyyənləşdirmək üçün tez-tez attestasiyalar keçirilir. Onun nə-

ticəsinə uyğun olaraq işə götürmə qaydaları və qərarları verilir. Hesab edirəm, bu, bizdə də tətbiq olunmalıdır. Başqa variant yoxdur".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Teatrlara sərt tələblər: nazir şura yaratdı - bəs keyfiyyət?

Əməkdar artist Nicat Kazimov: "Ümid edirəm ki, teatrların repertuarı müsbət istiqamətdə dəyişəcək"

Mədəniyyət Nazirliyi yanında Teatr-tamaşa müəssisələrinin illik repertuarlarının və dövlət sifarişləri əsasında hazırlanan tamaşaların məzmununun qiymətləndirilməsi üzrə Ekspert Şurası yaradılıb. Nazirlikdən verilən məlumata görə, şura Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyindəki teatr-tamaşa müəssisələri tərəfindən təklif edilmiş illik repertuarların və dövlət sifarişləri əsasında hazırlanan tamaşaların müvafiq teatrların profilinə, onların milli-mənəvi dəyərlərə, vətəndaş, cəmiyyət və dövlətin maraqlarına, sahə üzrə qabaqcıl təcrübəyə və keyfiyyət meyarlarına uyğunluğunun təmin edilməsinə nəzarəti həyata keçirəcək.

Yanvarın 18-də qurumun ilk iclası olub. Qeyd edilib ki, repertuar üçün təqdim olunan layihələrin müvafiq teatrların fəaliyyət istiqamətlərinə, vətəndaş, cəmiyyət və dövlətin maraqlarına uyğun olmaqla yanaşı, sahə üzrə qabaqcıl

təcrübəyə əsaslanmalı, keyfiyyət amilinə diqqət yetirilməlidir. Layihələrin rejissor həllinin, rəssam şərhinin müasir dövrün tələblərinə cavab verməsi önəmli məsələdir. Repertuar seçimi zamanı

Azərbaycan dilinin, mədəni dəyərlərimizin qorunması, inkişafı və zənginləşdirilməsi, cəmiyyətin bədii-estetik zövqünün formalaşdırılması, xüsusilə gənclərin maarifləndirilməsi və vətənpərvərlik ru-

hunda tərbiyəsi kimi məqamlar nəzərə alınmalıdır.

Nazirin müvafiq əmri ilə yaradılan Ekspert Şurasına Əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq doktoru, professor, Türkdilli Xalqların Te-

atr Rəhbərləri Şurasının sədri İsrail İsrailov rəhbərlik edir. Şurada əməkdar incəsənət xadimləri, professorlar Məryəm Əlizadə, Aydın Talıbzadə, Əli Əmirlinin də yer aldığı doqquz nəfər üzv təmsil olunur. Qurumda sosioloq, psixoloq və teatr rəssamları da yer alıb.

Bəs bu, yaxşı mənada bir senzura qurumudurmu? Hansı zərurətdən doğub? Özünü doğruldacaqmı və nəticəni cəmiyyət nə vaxt müşahidə edə biləcək?

Mövzu ilə bağlı Ekspert Şurasının üzvü, teatrşünas, Əməkdar incəsənət xadimi, professor Məryəm Əlizadə "Yeni Müsavat"a danışdı: "Bugünlərdə mədəniyyət naziri ilə görüşümüz oldu. Cənab nazir teatr işlərinə çox əhatəli yanaşdı. Hara diqqət yetirməli lazımdırsa, onunla bağlı dəqiq nişanlar verdi. Yeni Ekspert Şurası zərurətdən doğan qurumdur. Gördüyünüz kimi, şura peşəkarlardan ibarətdir və qurumun sədri də professor İsrail İsrailovdur. Hazırda Ekspert Şurasının əsasnaməsi üzərində iş gedir. Əsasnamə tam hazır olduqdan sonra bu haqda daha geniş danışa biləcəyik".

Gənc Tamaşaçılar Teatrının rejissoru, Əməkdar artist Nicat Kazimov isə

qeyd etdi: "Bu qurum yeni yaranıb və üzvləri həqiqətən də teatr biliciləridir. Ümid edirəm ki, onun fəaliyyəti çox yaxşı olacaq, teatrların repertuarı müsbət istiqamətdə dəyişəcək. Nəzər salanda deyər bilərəm ki, böyük teatrlarda, o cümlədən Akademik Milli Dram Teatrı, Gənc Tamaşaçılar Teatrında repertuar problemi yox idi. Amma ümid edirəm ki, bu bütün teatrların repertuarlarına təsir edəcək. Teatrların repertuar siyasətinə hansısa nəzarətin olması əslində çox yaxşı haldır. Düşünürəm ki, hər bir teatrın özünəməxsus xüsusiyyəti də nəzərə alınacaq".

Ssenarist, dramaturq Ülviyyə Heydərova da teatrlarla bağlı Ekspert Şurasının yaradılmasını çox təqdir etdiyini bildirib: "Bu cür qurumun yaradılması təşəbbüsünün alqışlayıram. Bildiyim qədər Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən bu cür Ekspert Şurası yaradılmayıb. Çox sevindirici haldır ki, bu qurumda çox dəyərli ziyalılarımız, sənətkarlarımız təmsil olunur. Hamısı da peşəkar teatr biliciləridir. Düşünürəm ki, belə bir qurumun olması teatrlarımızın inkişafına təsir edəcək, repertuarların daha zəngin olmasına dəstək olacaq".

□ **Xəlilə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Yanvarın 21-dən Bakı-Sumqayıt marşrutu üzrə ekspress avtobuslar sərnişinlərin xidmətindədir. Marşrut üzrə gediş haqqı 80 qəpik təşkil edir və ödəniş nağdsız həyata keçirilir. Xəttə buraxılan avtobuslar komfortlu nəqliyyat vasitələridir. Dayanacaqlar Bakı Beynəlxalq Avtovağzal Kompleksi, Avtovağzal m/st, Ceyranbatan qəsəbəsi, Sumqayıt dairəsi, Bağçalı evlər y/k və Sumqayıt Avtovağzalındır. Gedişhaqqı 80 qəpikdir. İnterval 11 dəqiqə, pik saatlar 7-8 dəqiqə təşkil edir.

Ekspress avtobuslarla şəhər Sumqayıtdan ilk çıxış saat 5:50-də, şəhər Bakıdan ilk çıxış saat 6:30-da, axşam Bakıdan son çıxış saat 23:00-da, axşam Sumqayıtdan son çıxış isə saat 22:20-də olacaq.

Qeyd edək ki, "Bakı-Kart"ın balansını artırmaq üçün həm Bakı Beynəlxalq Avtovağzal Kompleksi, həm də Sumqayıt avtovağzalında ödəniş terminaları yerləşdirilib. Sərnişinlər həmçinin "Bakı-Kart" mobil tətbiqi üzərindən QR kod vasitəsilə də ödənişlərini edə bilərlər.

Ekspertlər hesab edirlər ki, avtobuslarla taksilərin, xüsusən "manatlıq taksilər" in rəqabətinin nəticəsi zamanla bəlli olacaq.

Hüquqşünas Ərşad Hüseyinov "Yeni Müsavat" a şərhində bildirdi ki, Bakı və Sumqayıt şəhərləri arasında komfortlu avtobuslarla daşımanın təşkili müsbət haldır: "Sərnişin axınına nəzərə alaraq bu avtobusların təşkilini alqışlayıram. Taksilərlə rəqabətə gəlincə, hər şey yavaşmadan asılıdır. Lakin müasir dövrdə böyük şəhər aqlomerasiyalarında bu o qədər də uğurlu variant deyil. Abşeron yarımadasında, Bakı ətra-

fında böyük aqlomerasiya yaranıb. Azərbaycan əhalisinin faktiki olaraq 40 faizi burada məskunlaşıb. Bu baxımdan vahid nəqliyyat sistemi yavaşması ortaya qoyulmalıdır. Sumqayıtla Bakı arasında vağzaldan-vağzala daşıma zamanla əhəmiyyətini itirir. Müstəqillikdən öncə də belə yavaşma var idi. Hazırda dəbdən düşsə də, peyk şəhərləri ifadəsi var idi, böyük şəhərlərin ətrafında yaranan kiçik şəhərlər bu cür adlanırdı. Sumqayıt şəhərindən Bakı şəhərinin təkə avtovağzalına yox, bir çox yere, məsələn, 20 Yanvar, Nizami, indiki Azadlıq, Koroğlu metro stansiyaları tərəfə ayrıca marşrutlar var idi. O marşrutlar bu gün bərpa olunmalıdır. Sumqayıtdan Bakıya vağzaldan-vağzala daşınma sərnişin yükünü tam həcmdə azalda bilməyəcək. Hazırda mikroavtobuslarla da sərnişindaşıma var. Bu prosesi qanunvericilik çərçivəsində nizama salmaq lazımdır. Ekspress avtobuslar çox böyükdür. Şəhər daxilində manevr imkanları çətinidir. Digər tərəfdən, bahalı avtobuslardır. Kiçik, yaxud orta tutumlu avtobuslarla Sumqayıt şəhərinin bir neçə nöqtəsindən Bakı şəhərinin bir neçə nöqtəsinə da-

“Ekspress avtobuslar problemi tam həll edə bilməyəcək” - rəy

Ekspert: "Sumqayıt şəhərinin bir neçə nöqtəsindən Bakı şəhərinin bir neçə nöqtəsinə daşıma təşkil edilməlidir"

şıma təşkil edilməlidir. Bunun perspektivi araşdırılmalıdır. Belə olan təqdirdə avtobuslar taksilərlə rəqabət apara bilməyəcək. Eyni zamanda səfərə çıxan insan üçün iki önəmli məqam var: səfərin müddəti və ödənişin məbləği. Bir çox halda zaman ödənişdən az əhə-

miyyətli olmur. Buna görə də 0,20 AZN fərqi görə sərnişinlərin avtobusla səyahətə üstünlük verəcəyini düşünmək sadəlvhlükdür".

Nəqliyyat eksperti Rauf Ağamirzəyev isə mövzunu "Yeni Müsavat" a belə şərh etdi: "İki böyük şəhər arasın-

da ekspress avtobusların təşkilini müsbət dəyərləndirirəm, lakin Bakı-Sumqayıt istiqamətində ayrılmış avtobus zolağına sərt nəzarət olunmalıdır ki, bu növ həllər daha effektiv işləsin. Avtobus tıxacda dayanmamalıdır. Müasir, komfortlu avtobus sürətli hərəkət edərsə,

sərnişinlər taksidən daha çox avtobusa üstünlük verəcəklər. Düşünürəm ki, bu istiqamətdə mobilliyin təminində ciddi irəliləyiş olacaq. Bundan başqa, il ərzində Azərbaycan dəmiryollarının sifariş etdiyi qatarlar da gəlməlidir. Bu da əlavə reyslərin açılmasını təmin edəcək. Köhnə marşrutlar da fəaliyyət göstərir".

Sumqayıt-Bakı arasında sərnişindaşıma ilə bağlı problemi araşdıran ekspertlər bildirir ki, Sumqayıt sakinləri Bakıya əsasən 20 Yanvara gəlirlər. Çünki avtovağzaldan şəhərin əksər hissələrinə avtobus tapırırlar, metro ilə hərəkət isə iki dəfə stansiya keçidi edilməsi səbəbindən çəkiçi deyil. Ona görə də problemin həlli daha çox paytaxtın müxtəlif yerlərinə müvafiq marşrutların təyin edilməsidir.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

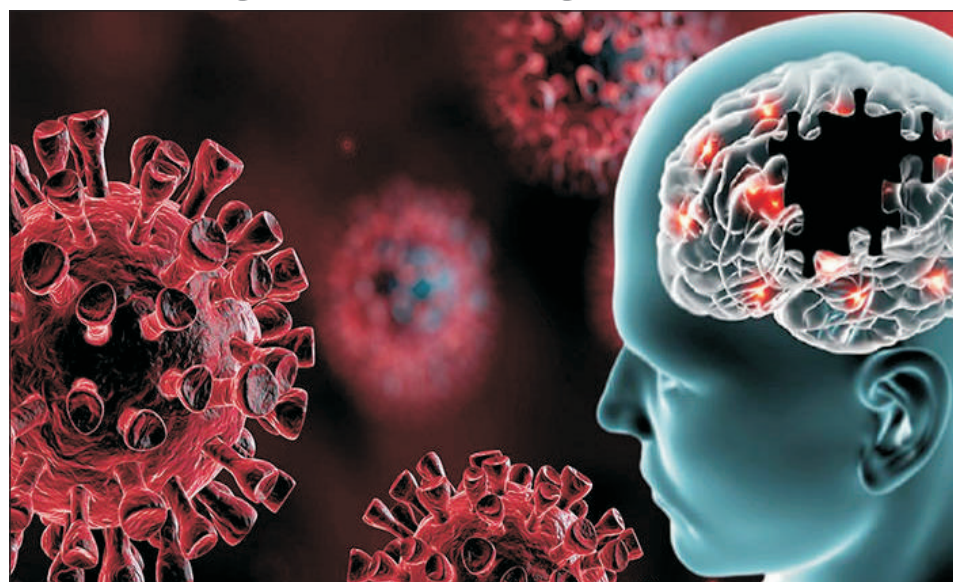
COVID-19-u ağır keçirənlərə pis xəbər - beyni tədricən qocaldırmış?

Professor: "Viruslar hüceyrələrin hər birinə müəyyən qədər zədələyici təsir göstərir, ona görə..."

CCOVID-19 virusu beyindəki dopamin neyronlarını yoluxdurursa, hüceyrə böyümək və bölünmə qabiliyyətini itirməklə qocalığa səbəb ola bilər. Bu barədə "Cell Stem Cell" jurnalında alimlərin tədqiqatı barədə dərc olunan məqalədə deyilir.

Mütəxəssislərə görə, koronavirusa yoluxmuş dopamin neyronları fəaliyyətini dayandırır və iltihab səbəb olan kimyəvi siqnallar göndərməyə başlayır. Normalda bu hüceyrələr rahatlıq, motivasiya, yaddaş, yuxu və hərəkətə cavabdeh neyromediator - dopamin istehsal edir. Bu neyronların zədələnməsi Parkinson xəstəliyi ilə də əlaqələndirilir.

Dopamin neyronlarının yoluxma səviyyəsi COVID-19 virusunun sevimli hədəfi olan ağciyər hüceyrələrinin yoluxma səviyyəsi qədər yüksək olmasa da, yoluxmuş hüceyrələrin kiçik bir populyasiyası belə mərkəzi sinir sistemi üçün potensial ciddi nəticələrə gətirə bilər. Artıq

bu yöndə kifayət qədər fakt qeydə alınıb.

Ümumiyyətlə isə insanların əksəriyyəti COVID-19 xəstəliyi zamanı və sonrasında yaddaş problemlərindən, idrak pozğunluğundan, yuxusuzluqdan, narahatlıq keçirməkdən, eləcə də xarakterik "beyin dumanlanması"ndan şikayətlənir.

Bes Azərbaycanda bu xüsusda praktika nə deyir,

baş beynin zədələnməsi kimi hallara nə dərəcədə rast gəlinib və ya gəlinir? Koronavirus keçirmiş insanlar üçün hələ də təhlükə qalır mı? COVID-19-un uzaq fəsadları zaman baxımından nə qədər sürə bilər?

Tibb üzrə elmlər doktoru, professor Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat" a dedi ki, COVID-19 pandemiyasının nəticələri

nin araşdırılması prosesi davam edir: "Həm COVID-dən dünyasını dəyişən şəxslərin autopsiya nəticələri, xəstələrdə aparılan analiz nəticələri, hazırkı lonk-COVID nəticəsində əziyyət çəkən, tez-tez COVID olan ayrı-ayrı xəstələrin üzərində aparılan analizlər, onların təhlilləri ciddi şəkildə dünyanın nəzarət-profilaktika mərkəzləri tərəfindən

araşdırılır və araşdırmaların nəticələri haqqında mütəmadi olaraq məlumat verilir. Amma son məlumatlar da yəqin ki, yaxın vaxtlarda açıqlanacaq. Pandemiya özü bitmə, onun xırda ocaqları, epidemiyaları davam edir. Nəzərə almaq lazımdır ki, hər bir virusun orqanizmə öz təsiri var. Bu, həyatın qeyri-hüceyrəvi formasıdır. Hüceyrə daxilində bunlar lövber salır, artır. Əlbəttə, ayrı-ayrı virusların müxtəlif hüceyrələri zədələməsi mümkündür, orqanizmin funksional imkanlarında özünü göstərə bilər. Həmin iddia da istər dopamin neyronları ilə bağlı, həm beyində emosional motivasiyalara cavab verən sistemə, həm də beyin qabığına təsir edə bilər. Tədqiqatlar davam edir. Hər halda, viruslar hüceyrələrin hər birinə müəyyən qədər zədələyici təsir göstərir. Hesab edirəm ki, biz mümkün qədər elmin tövsiyələri ilə hərəkət etməliyik. Vaxtında vaksinasi olunmaq, deyilənlərə əməl etmək, antivaksin təbliğatına qoşulmamaq, qoşulmaqları da qınamalıyıq, bütün bunlarla biz vəziyyətdən çıxmalıyıq. Çünki bir tərəfdən Yer kürəsində həddən artıq insan artımı var, digər tərəfdən insan fəaliyyəti nəticəsində əmələ gələn qlobal iqlim dəyişiklikləri, bunun nəticələri,

buzlaqların əriməsi nəticəsində ayrı-ayrı virusların fəallaşması, bütün bunlar yaxşı heç nə vəd etmir. Bunu nəzərə almalıyıq. Elə situasiya yaranırsa bilər ki, dünya səhiyyəsi onun qarşısında tamamilə aciz qala bilər. Bu baxımdan, elmin tövsiyələrinə riayət etmək vacibdir".

Sürix və Liverpul universitetlərinin alimləri də koronavirusun beyinə təsirini öyrənmək üçün hACE2 insan reseptorlu genetik cəhətdən modifikasiya edilmiş siçanlardan istifadə ediblər. Müəliflər intranasal qaydada heyvanları aşağı və ya yüksək dozada SARS-CoV-2 ilə yoluxdurub və virusun beyinə necə təsir etdiyini araşdırıblar. Müşahidələr göstərib ki, burundan yeridildikdən yeddi gün sonra virus qoxu lampası vasitəsilə beyinə daxil olub. Tədqiqatçılar virusun qoxu epitelinə və qoxu lampasının neyronlarında, həmçinin beynin frontal bölgələrində və qoxu lampası ilə əlaqəsi olan bölgələrdə - hipokampus, talamus və hipotalamusda yayıldığını aşkar etdiklərinə görə belə qənaətə gəliblər. Daha yüksək dozalarda alimlər virusun baş və onurğa beyində daha geniş yayıldığını müşahidə ediblər.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 12 (8385) 23 yanvar 2024

Sonsuz qadın və kişilərin sayı niyə artıb?

Dünyada sonsuzluq problemləri getdikcə artır. Rusiyada bu həftə keçirilən tibbi forumda bu səbəblər açıqlanıb. Getdikcə daha çox ölkədə uşaq doğumu azalır. 60-70 illərdə bir qadın 2-3 doğuş düşdükdə halda 2021-ci ildə cəmi 1,5 olub. 10 ildən artıqdır qadınlar daha gec yaşlarla doğuş etməyə başlayıblar. Bu isə daha çox anomaliyəli uşaq və xəstə qadın deməkdir. Kişiləri sonsuz edən amillər isə siqaret, içki, zərərli vərdişlər və hərəkətsizlikdir. Sonsuzluq probleminin 2030-cu ildən daha da artacağı və qloballaşacağı gözlənilir.

Cinayətkarların məşininin farasını sındırdı, sağ qaldı

Avstraliyanın Yeni Cənubi Uelsdəki Berrima kəndində qız cinayətkarların avtomobilinin farasını sındıraraq sağ qalıb. Bu barədə "Daily Mail" xəbər verir. Yük maşını sürücüsü yolda keçən bir maşının arxa işığının qırıldığını və insan ölümünə dəliyəldiyini görüb. Bir şahid polisə zəng vuraraq 20 dəqiqə sonra cinayətkarların tapıldığı şəxsiyyət işarəsini verib.

Patrol işçiləri sınıq farası olan avtomobili aradı və bağcında dizi, budu və qol nahiyyəsindən bir-çox xəsarətləri alan 18 yaşlı qız tapılıb. Qaçqanların 18 yaşlı Latia Henderson və Campbelltaundan 24 yaşlı Kaylee Ketley olduğu ortaya çıxıb. Hər iki qız da nəzarətə alınıb, iş aparılır.

Zərərçəkən xəstəxanaya aparılıb, yaralan müalicə olunub. Heç bir şey onun həyatını təhdid etmir. Baş detektiv Brenden Burney hadisəni törədənlərin və qurbanın Sidneyin mərkəzi bölgələrindən olduğunu, lakin Berrima kəndində tutulduqlarını qeyd edib. Qızların nəyi planlaşdırdıqları bilinmir. Berninin dediyinə görə, qurban fəndi qırarkən düzgün hərəkət etdi və diqqətli sürücünün yolda səhv bir şey görməsi və həyəcan signalı verəlməsinə görə bəxti gətirib. Polis qaçıranın narkotiklə əlaqəli olub olmadığını müəyyənləşdirməyə çalışır.

Bundan əvvəl Amerikanın Alabama ştatının Moody şəhərində bir yanacaqqoldurma məntəqəsində bir avtomobilin silahlı oğurlanması zamanı kiçik bacısını xilas edən bir oğlan haqqında xəbər verilməmişdi. Daha sonra polis iki şübhəli saxlamışdı.

Rusiyada sakinləri qorxuya salan pələng tutulub

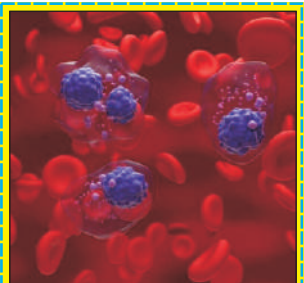
Rusiyanın Xabarovsk diyarında sakinləri qorxuya salan pələng tutulub. Məlumatla görə, yırtıcı 10 iti parçalayıb. Bu barədə Xabarovsk diyarının qubernatoru Mixail Deqtyaryov özünün "Telegram" kanalında məlumat verib. Pələngi vilayət ov idarəsinin mütəxəssisləri vəhşi təbiətin və xüsusi qorunan təbiət ərazilərinin mühafizəsi xidməti ilə birgə yaxalayıb. "Problemlər törədənə tutmaq 10 gün çəkdi. İndi o, qəfəsdədir", - Deqtyaryov bildirib. Tutulan yırtıcı baytarlar tərəfindən müayinə olunacaq və ixtisaslaşmış mərkəzə aparılaraq reabilitasiyadan keçəcək.

Xoşbəxtlik deyə məfhum yoxdur - alimlər qərar verdi

Xoşbəxtlik haqqında fikirlər mifoloji təxəyyüldür və realılıqla heç bir əlaqəsi yoxdur. Cənubi Kaliforniya Universitetinin alimləri elmi araşdırma aparıb. Onlar xoşbəxtlik hisslərini axtarıb, amma tapmayıblar. Nəticələr göstərib ki, insan 100% xoşbəxtlik hissi keçirməyə qadir deyil. Əgər bir insan özünü hansısa məqamda sevincli hiss edirsə, o anda bir neçə hissi keçirir: təəccüb, narahatlıq, qorxu və kədər emosiyaları. Alimlər bu qərara gəlib ki, bu baxımdan xoşbəxt olmaq insan üçün əsl problemdir. İnsanın yaşı nə qədər artarsa, onun özünü xoşbəxt hiss etmək şansı bir o qədər azalır.

Psixoloqlar bunu belə izah edirlər ki, yaşlandıqca insanın həyat təcrübəsi artır və o, baş verənləri çoxbucaqlı, çoxşaxəli hiss edir. Alimlər 50 min insanı analiz edərək, müəyyən edəblər ki, həttə həyatın hansısa anında xoşbəxtlik hissinə keçirəndə də zamanla bu hiss tamamilə başqa mənə alır və normal qarşılanır. İnsan anlayır ki, dünyada heç nə 100% pozitiv və ya neqativ ola bilməz. Ona görə də xoşbəxtliyi axtarmaq real olmayan mifdir.

Qan xərcənginə səbəb ola biləcək virusun adı açıqlandı

Hepatitin müalicəsindən sonra yaranan çoxsaylı mieloma bədxassəli şişin yenidən yarana biləcəyinə işarədir. Bu kəşf "Haematologica" jurnalında dərc olunub. Xüsusi bədxassəli şiş olan çoxsaylı mielomada müəyyən bir infeksiyadan qorunmaq üçün anticism ifraz edən çox sayda anormal hüceyrələr yaranır. Bir neçə il əvvəl İspaniyada bir xəstə həkimlər onu hepatit C-dən virus əleyhinə dərmanla müalicə etdikdən sonra çoxsaylı mieloma xəstəliyindən sağalmışdı. Alimlər hesab edirlər ki, hepatit B və ya C xəstələri mümkün qədər tez virus əleyhinə terapiyaya başlamalıdır.

Oğru 26 il əvvəl oğurladığı broşu muzeyə qaytarıb

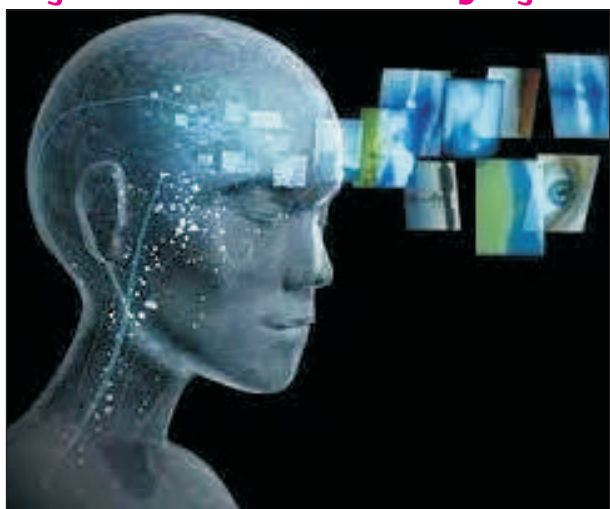
Adı açıqlanmayan bir şəxs polisə 26 il əvvəl İngiltərənin Oaxam şəhərindəki Rutland County Muzeyindən oğurlanmış Anglo-Sakson broşu gətirib. Bu barədə "Daily Mail" məlumat yayıb. Qızılla bəzədilmiş bürünc broş 1995-ci ildə muzeydən oğurlanıb. Onunla birlikdə quldurlar daha səkkiz broş və bir Roma qızıl üzüyü götürüblər.

Bundan sonra yalnız üzük tapıldı. Mədəniyyət müəssisəsinin işçiləri oğurlanmış əşyaları heç vaxt qaytara bilməyəcəklərinə əmin idilər.

Bunları bilirsinizmi?

- * Qədim Romada xəstə cərrahiyyə əməliyyatı zamanı ölərdisə, cərrahın əllərini kəsirdilər.
- * Sienada (İtaliya) Mariya adlı qadın fahişə ola bil-məz.
- * Dünyadakı canlıların 70%-i bakteriyalardır.
- * Fil yeganə heyvandır ki, 4 dizi vardır.
- * Tokioda zooparklar il ərzində 2 ay bağlanır ki, heyvanlar insanlardan dincəlsinlər.
- * Arının çalmağından hər il çox adam ölür, nəinki ilanın çalmağından.
- * Akulalarda xərcəng xəstəliyinə qarşı immunitet vardır.
- * Qorillalara hamiləliyə qarşı dərman tətbiq edilir.
- * Ən çox susuz qala bilən heyvan siçovuldur.
- * Straus yumurtasını bişirmək üçün 4 saat vaxt lazımdır.
- * 1 kq bal hazırlamaq üçün 1 arı 2 milyon gülə qonmalıdır.
- * Şimpanze yeganə heyvandır ki, güzgüdə özünü tanıya bilir.
- * Aranqutanq sözü afrikalıların dilində meşədən gəlmiş adam deməkdir.
- * Krokodillər daş udurlar ki, daha dərinə bata bilsinlər.

Psixi sağlamlıq üçün ən təhlükəli yaş

Ən ağır psixi pozğunluqlar gənc yaşda başlayır. Bunu "Doktor Gilevin psixiatriyası haqqında video bloq" YouTube kanalının aparıcısı psixiatr Artem Gilev deyib. O, "Komsomolskaya Pravda" ilə söhbətində psixi sağlamlıq üçün ən təhlükəli yaş barədə danışdı. Onun sözlərinə görə, 30 yaşa qədər insanda şizofreniya və bipolyar affektiv pozğunluq (BAD) yaranma bilər.

"İlk dəfə şizofreniya diaqnozu qoyulacaq 40 yaşdan yuxarı insanlar praktiki olaraq yoxdur. 50-60 yaşlar da buna daxildir. Deməli, ən ağır psixi xəstəliklərin aşkarlanmasının pik həddi həqiqətən 16-17 və ya 25-30 yaşlarda olur", - deyir o aydınlaşdırıb. Həkim əlavə edib ki, bu, genetik və belə xəstəliklərin inkişaf mexanizminin xüsusiyyətləri ilə izah olunur. Daha yaşlı yaşda, neyrodegenerativ xəstəliklərin - Alzheimer xəstəliyi, Parkinson xəstəliyi, damar demensiyası riski daha yüksəkdir. Ancaq əsəb və narahatlıq pozğunluqlarına qarşı müqavimət, əsasən insanın nə qədər stress keçirməsindən asılıdır", - Gilev bildirib.

Mütəxəssis vurğulayıb ki, psixologiya hər yeni əsəb sarsıntısından sarsılır. Buna görə də psixiatr etiraf edib ki, ola bilsin ki, həyatında daha az travmatik hadisə keçirmiş və "daha yaxşı" genetikaya malik qoca, 30 yaşlı çətin taleyi olan bir insandan daha stabil olur.

Ata tv-də canlı yayında oğlunun ölümünü gördü

İngiltərədə Mayk Barnettin atası oğlunun ölümünü xəbərlərdə canlı yayın zamanı gördü. Onun donaraq öldüyü məlum olub. Qeyd olunub ki, Barnett leysan zamanı suyun müəssisəyə daxil olmasının qarşısını almaq üçün işlədiyi balıq dükanına getməyə məcbur olub. Barnett yeriyərkən ayaqlarına nəyinsə yapışdığını hiss edib. Güclü axın nəticəsində o, metal hasara sıxılıb qalıb.

Zərərçəkmiş mağaza sahibi, 76 yaşlı Ceffri Klekston görüb və dərhal köməyə gəlib. O, Maykın atasına zəng edib. Ata hadisə yerinə gələndə polislər ona oğlunu görməyə icazə verməyiblər və o, evə gedib. Evə gəldikdən sonra Maykın atası televizora baxmağa başlayıb və xəbərlərdə oğlunun başına gələnləri canlı yayında izləyib. Cəmi bir neçə dəqiqədən sonra ata oğlunun öldüyünü görüb. Bir qədər sonra hüquq-mühafizə orqanları Barnettin ölümünə hipotermiyanın (donma) səbəb olduğunu bildiriblər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisenzia N: B 114
SAVI: 1.500